

XXVII

1940 5-6

275073

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Endely

386

bc

ERDÉLY

Bej. szám 852—938. III. 5. Trib. Cluj s. III.

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET HIVATALOS ÉRTESITŐJE

1940. XXXVII. ÉVFOLYAM,

5—6. SZÁM. (327.)

Igazgató: Dr. BALOGH ERNŐ.

Felélős szerkesztő: Dr. PARÁDI FERENC.

Kéziratokat és fényképeket nem őrzünk meg és nem adunk vissza. Csak olyan kéziratokat fogadunk el, amelyeket a papír egyik oldalára, nagy sorközzel, géppel írtak. A beküldött cikkek legnagyobb terjedelme három folyóirat-oldalnyi lehet. A képekre a felvétel helyét, a fényképész nevét és közlési engedélyét rá kell vezetni.

Az ERDÉLY előfizetési ára egész évre 100 lej, E. K. E. tagoknak 60 lej. Magyarországon 5 Pengő. Az előfizetési díjakat az E. K. E. központi irodájába kell beküldeni, Erdélyi Kárpát Egyesület, Cluj, Str. Memorandului 2. I. 23. címre.

TARTALOM:

<i>Finta Zoltán</i> : Dal, szöveg nélkül (vers) — — — — —	65
<i>Dr. Parádi Ferenc</i> : A Tordai Hasadék árvízkatasztrófája (2 képpel) —	66
<i>Tamás Kató</i> : Egy nap a Tordai Hasadéknál (vers) — — — — —	70
<i>Miklós Lajos</i> : Menekülés a Todoruc-ügy elől (képpel) — — — — —	71
<i>Dr. Jancsó Elemér</i> : Nyugati utazás robbanás előtt — — — — —	74
<i>Fényképezés. Dr. Balogh Ernő</i> : A Barlangfényképezés. Első közlemény (? képpel) — — — — —	76
<i>Nézzünk körül</i> . A természetjárás háborus gondjai. A baktérium-ölő fokhagyma. Napjaink különlegességei. Apróságok Medgyes környékéről. A barlangkutatás — — — — —	80
A román természetjárás gyásza — — — — —	83
Esős kirándulás Zs. L. — — — — —	83
<i>Pacal Dani</i> : Mit kerestünk ismét a Vlegyásán (5 képpel) — — — — —	84
Mit írt az „Erdély” ezelőtt 45 évvel? — — — — —	86
<i>Könyvszemle. Vámszer Géza</i> : Szakadát. <i>Dr. Wodetzky József</i> : Csillagos esték. <i>Bányai Edit</i> : Székely női divat. „Cântece de pe zona” — —	87
<i>Lapszemle</i> — — — — —	89
<i>Egyesületi Élet</i> . Befejeződtek az EKE előadások. A Marosszéki osztály közgyűlése. Meghívó a kolozsvári közgyűlésre. Az EKE 50 éves jubileuma — — — — —	91
Hírek — — — — —	93
Szerkesztői üzenetek — — — — —	96

275172

FINTA ZOLTÁN:

Dal, szöveg nélkül

*Csupa virág s csupa szirom
Ez a nagy mező:
tarkabarka, csudafinom
selyem keszkenő.*

*Ömlik s árad most mindenütt
tisztá fénypatak
s amerre jársz, ott szíven üt
szín és szénaszag.*

*Lángként lobog víg sárga folt:
egy melissza-szál. —
zümmög a méh s a mézszagot
fel is issza már.*

*Csupa derű s meleg mosoly
ma az életem, —
be jó az, hogy velem bolyongsz
boldog réteken.*

*Minden néma, mert a hang ma
megriasztana
s csak benn zeng s zúg — mint harang a
négy szívkamara.*

*Hallgat a táj, de ma a csend
úgy szól mint a síp —
virágének dallama cseng
és elandalít.*

*Szövege még szép szavakban
kimondhatatlan:
napsugár és szénaszag van
feloldva abban.*

*Kótázatlan kis ária,
vihar légy, hagyom.
Csak adj erőt, kitárni ma
karod s két karom...*

A Tordai-hasadék szökőár-katasztrófája

Irta: Dr. PARÁDI FERENC.

Április 31-én, pénteken délután egyesületünk központi irodájában pillanatok alatt terjedt el a hír: A Tordai-hasadékban borzalmas méretű események történtek. Már azelőtt hallottunk és olvastunk a peterdi felhőszakadásról, amely emberáldozatokat is követelt, de annak méreteivel nem voltunk tisztában. Arról sem értesültünk, hogy a felhőszakadással kapcsolatos árvíz a hasadékban milyen hatalmas pusztításokat végzett. Most azonban izgatottan se-reglettünk me-nedékházunk gondnokának drámai hangú levelét olvasó főtítkárnk köré. A tisztikar azonnal hely-zetvizsgáló-expedíciót szervezett. Ez más-nap kiszállt a hasadékhoz, a-hol még a leg-borúlátóbb vá-rakozásokat is felülmúló lát-vány fogadta a társaságot. A hasadék szikla-falába robban-

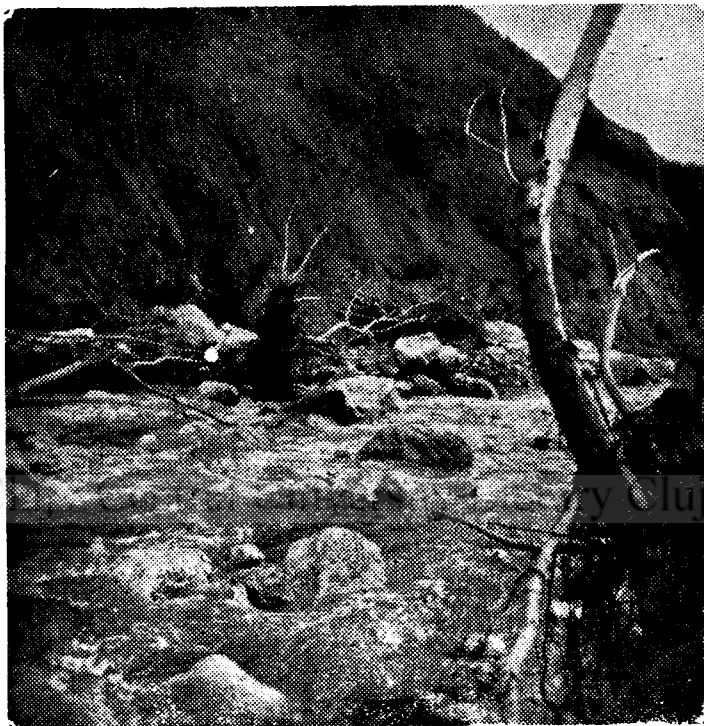
A Tordai hasadékön végigvezető úlat a víz teljesen elmosta

tott és évtizedek óta használt út járhatatlanná vált. Helyét sziklatör-melékek, árvíz-hordalékok foglalták el. Sok helyen a hasadék oldalfalát a szökőár annyira lesúrolta, hogy az útnak még helyét sem lehet felfedezni. A hasadék mélyén folyó Hesdát-patak medrét több heiyen teljesen megváltoztatta. Az átjáróknak és hidaknak természetesen nyoma sincs. Alig néhány hete fejezte be az egyesület a hidépítő, útja-vító és útjelző munkálatokat és most a nagy költséggel és fáradsággal végzett munkája eredményeit mindenütt elragadta a pusztító áradat. A hasadék oldalfalain és medrében tenyésző gazdag növényzetnek nyoma sincs. A nagyobb fák helyén is csak kéreg-fosztotta csonkok meredeznek. Mintha egy hatalmas démoni kéz nyúzta volna meg azo-

kat. A hasadék alsó végénél a partokat a víz sodorta hatalmas sziklakoloncok borítják. A Bors Mihály gyümölcsöskertjének helyét is mázsás és tonnás kövek többretegű temetője takarja. Ez a kőtörmelék legalább harmincezer köbméternyi lehet! Több helyen hatalmas fatörzseket láthatunk, melyeket pehelyként dobott az ár a romhalmaz tetejére. Szemben, ahol a nagy kanyarodóban meglassult az áradat, az épületrészeknek és házi eszközöknek tömege maradt a víz elvonulása után. A kőtörzslaszok tetejét bútorok maradványai tarkítják. A kitépett és oda-

dobott bokrok ágain színes rongyokat lebegtet a szél. Mint valami kísérteties segélykérő zászlók lobognak a nemrég még élő emberek vállait borító kendők. Gazdájuk talán ott hever összetörve a kőtenger alatt. A romok felett pedig már varjak károkozó serege szálldos...

De hogyan történt ez a katasztrófa? Mi okozta a példátlan erejű víz-áradatot, amely szinte percek alatt változtatta meg a Tordai-hasadék eddigi képét?

Árvíz után csak kéregfosztott fa-csónkok maradtak

Szemanúk elbeszélése szerint a szokatlan esemény a következő képen folyt le:

Május 28-án, kedden délután fél öt óra tájban a hasadék felső vége közelében fekvő Pusztaszentkirály község felett koromfekete felhők gyülekeztek. A félelmetesen kavargó felhőktől rövid időn belül az ég ijesztően elsötétült. Az egész szemhatárt borító koromfekete felhő mintegy csapásra egyszerre hasadt meg és kopogó zúgással csapott le a zápor a széles völgykatlanra. A mérhetetlen víztömegek egyszerre megtöltötték az árkokat és az alacsonyabban fekvő helyeket s egyre duzzadva törtek útat az egyetlen lefolyó: a Tordai-hasadék felé. Peterd előtt már vízőzonszerű áradat csapott össze minden irányból és törtetett a mélyben fekvő falu felé. A Hesdát-patak medréből a víz mindkét oldalon

kicsapva, a mezőkön és kerteken zúgva, mindent, ami útjába került, magával ragadott. Először a kerítések, majd az ólak, végül a házak estek martalékaúl a szennyes áradatnak. Az elsodort házak kártyavárként omlottak össze és a néhány percel azelőtt még gyanútlan családokat pillanatok alatt elragadta. Szerencsére a felnőttek nagyrésze a mezőn dolgozott. De az otthonmaradt gyermekek menthetetlenül áldozatul estek az áradatnak. Öt gyermek veszett már az első percekben a hullámokba. Egy fiatal anyát gyermekével együtt vitt el a vízőzön.

Peterd falu alatt fordul be a Hesdát-patak medre a Tordai-hasadékba. Itt hirtelen összeszűkül a völgy és az addig széles partok helyett magasbameredő sziklafalak között rohan tovább a patak. Még kisebb esőzések idején is hatalmasan megduzzad a Hesdát szűkreszabott sziklaútján. A különben csobogva csörgedező patak eső után nagy sziklákat görgöt medrében. A természetjáró ilyenkor csodálattal győződhetik meg a víz hatalmas erejéről.

Természetes, hogy a rendes esőzéseket messze felülmúló szokatlan méretű víztömegek a szentkirályi égszakadás után hirtelen megtorpannak a hasadék bejáratánál. A magukkal ragadott törmelékkel, sziklával, házakkal, istállókkal és gyökeres fákkal még jobban eltorlaszolták a szűk sziklaszorost. Emiatt a víz egyre növekedett. A nagytömegű áradat mind magasabbra emelkedve tört útat a hasadékban. De a legkeskenyebb részén, ahol a két sziklafal szinte összehajol, s ahol régen a betonhíd állott, a jelek szerint rövid időre teljesen megtorlódott az óriási víztömeg. A tomboló víz szintje itt, a nyomok szerint tizenkét méter magasra emelkedett.

Ezalatt a megszorult víz a hasadék felső végénél mind szélesebben csapott ki. Az emberi áldozatok száma is egyre növekedett. Bennt a hasadékban minden élőlénynek biztos pusztulás lett a sorsa. Két pásztorgyerek, akik idejében észrevették a veszedelmet és a hasadék egyik kevésbé meredek oldalán szerencséjükre magasabb helyen tartózkodtak, egy barlangba menekültek. Két nap múlva találtak rájuk a mentésükre indult falusiak. A gyerekek elbeszélése szerint a víz a magasan fekvő barlangig hatolt. A haragos áradat harsogva ostromolta a sziklafalakat. A betonhídnál feltartóztatott víz végül is átszakította a saját maga építette hordalék-gátat és 10 méter magas egyenesfalu szökőárként bögve rohant a hasadék alsó kijárata felé.

A menedékházban tartózkodó gondnok és felesége borzalmas zúgásra figyeltek fel. Mintha szünet nélkül dörgött volna az ég. A hasadék kijárata felől hallatszó zúgás egyre erősödött. Pedig a Hesdát-patak rendes vízállással folyt medrében. Amikor a zúgás tetőpontra hágott, a hasadékból hat-hét méter magas vízfal zúdult elő, tetején házakkal, fákkal és a hasadék átjáróhidjainak maradványaival. A függőleges vízfal borzalmas recsegés-ropogással emeletnagyságú hullámokat csapva kétoldalt, félelmetes sebességgel közeledett a menedékház felé. A mederben tovaördülő súlyos sziklatömbök minden pillanatban megremegtették a földet. Negyedóra alatt zúgó tengerré változott az egész környék. A tenger habjain emberi hajlékok maradványai és holttestek úsztak.

Az áradat olyan hevességgel tört a partokra, hogy a Hesdát-

patak malmosai csak részben tudtak menekülni. A Pop-féle malom-egyrészét az EKE menedékház gólyái vitték el a víz. Az ingóságok tették. Lejebb, Sălăgean Ilariu, a szökőkútjának segítségével megmen-
mának bérlője, már nem meglehetősen, a szindi görög katolikus egyház mal-
tőzködött, amikor a szökőkút mekkülhetett. Felesége a hegyoldalon tar-
a nagy zúgásra a malom a hasadékból kitört. Segélykiállításaira és
nekült. Fenesánné, a szindos kisfiát megragadva, a malom tetejére me-
malomba szorult. A szindi asszony, aki öröletni jött, az elárasztott
tek. Mindnyájan. A kétségbeesett menekülési kísérletek nem sikerül-
helyként ragadta el az ár és holttestük azóta sem került elő. A
Kardos-féle malomból szerencsére mindenki idejében a hegyre men-
kült, mert a villámsebes ár ezt a malmot csak szélével érte, s
ajjesen el nem öntötte. A Pop-féle malom mellett másnap egy tizenöt
éves peterdi fiú holttestét találták. A feltevés szerint a hasadékban
tartózkodott a katasztrófa idején.

A mérhetetlen vízáradat közel egy óra hosszat ostromolta a hasa-
dék alsó végének környékét. Akkor lassanként apadni kezdett. Ami-
kor a szennyes hullámok elesöndesültek, szomorú képet nyújtott a vi-
dék. A zöld mezők és csalítok s erdők helyén iszapos kötőrmelékek
éktelenkedtek. Évek kellene, amíg szorgos munkával és a természet
mindent feldíszító erejével sikerül a menedékház környékét ismét
felvirágoztatni. De mégsem lesz sohasem olyan, amilyen eddig volt.
Maga a Hesdát-patak is megváltoztatta medrét és a meredek domb-
oldalt leszakítva, ott folyik most közvetlenül a menedékház alatt.
Bent a hasadékban pedig sziklaomlások, amelyek valósággal levet-
köztették a falakat, új alakulatokat hoztak létre és új látványosság-
gal szolgálnak a természetjáróknak. A kőfalak friss sebei érdekes
geológiai tanulmányt képeznek.

A természetjárók már megindultak a Tordai-hasadék új látni-
valói és főleg új munkaterületei felé. Az első szorgos csapatok csá-
kányüteit már vízhangozzák a sziklafalak. Az EKE önkéntes
munkaserege új átjáró utat vág a szökőár miatt ideiglenesen a hasa-
dék tetejére terelődött természetjáró-forgalomnak.

Scherg Vilmos és Társa Rt.

brassói posztó- és divatárúgyarak

ajánlják

férfiruha- és kabátkelméiket.

Mérsékelt áron hozzák forgalomba elsőrangú gyártmányaikat,
turista, ruha- és kabátszöveiteket, melyek kifogástalan kivitelük
folytán vetekednek a legjobb, külföldi gyártmányokkal.

Gyári lerakat: Kolozsvár, Piața Unirii 22.

TAMÁS KATÓ:

Egy nap a Tordai Hasadéknál

A poros város mögöttem elmaradt.
Az ég boltozata derűs tiszta-kék
S mint régi ismerősöm köszönt messziről
A fenségesen szép Tordai Hasadék.

Sziklakapuja szélesen kitérve,
Mint, ki régenlátott jóbarátra vár.
A körengeteg mintha mosolyogna,
Réa tűz a meleg déli napsugár.

Utamban a Hesdát messze elkísér,
Körülöttem kopár, meredek falak,
Kőmorzsalékok, kevély sziklatömbök,
Mintha azt mondanák: „Régen láttalak!”

A sötét, dohos barlangüregekben
Egyhangúan hűllnek fáradt vízcseppek,
Lámpám fényétől cirregve menekül
Egy megriasztott denevérsereg.

A Galambos-fal szikla párkányain
Zöldel a vakmerő büszke tiszafa
S ott lent, a bokrok tövében, megbujik
A szerény illatos kicsi ibolya.

Az út mentén fehér virágos bokrok
A kis patak talán önekik mesél
A királyerdő fenyőfái közül
Gyanta-illatot hoz a koborló szél.

A lebukó nap szinte észrevétlen
Pirosra festi a sáppadó eget.
Piros sugarát mind elpazarolja,
Égni látszik tőle a körengeteg.

Fiatal fácskák tömör sűrűjében
Fülemile csattog fájón, édesen,
A menedékházban kigyúl a lámpa,
Langyos esti szél fúj lágyan, csendesen.

A Köves Bércen, a nagy vaskeresztre
Ezüstös holdsugár kékes fénye hull,
Szikrázó csillag tűnik fel az égen,
Az éjszaka csendje némán rámborul.

Szobámba térek és lámpám eloltom.
Az álom elkerül, de aludni kell,
Reggel elmegyek, hív a poros város.
A hajnal már dereng s a reggel közel.

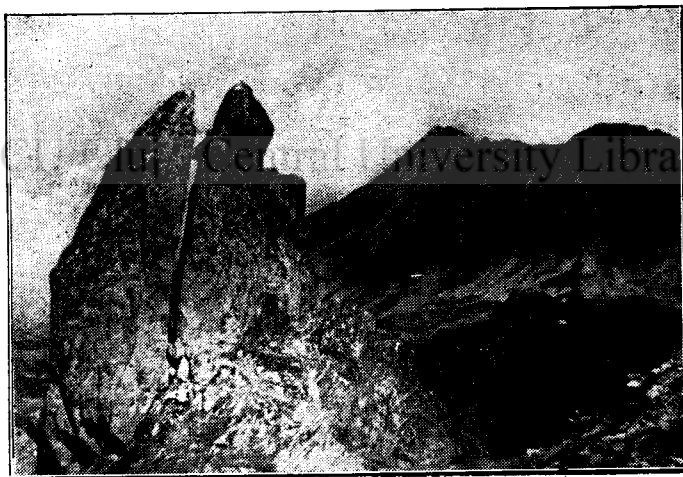
Tordai hasadék, 1940 május.

Menekülés a Todoruc ügy elől.

Irta: MIKLÓS LAJOS.

Úgy háromnegyed négy lehetett az idő délután, amikor a Vrf. Saszelor-t a „Szasilor“ csúccsal összekötő, észak-keleti irányban húzódó gerincre felértünk. A Zenoga házból jöttünk és rövid félóra alatt igen kedvem szerint való mászást végeztünk. A sziklák ugyan még síkosak az esőtől, amely jéggel vegyesen még a délben is végigverte az egész katlant, olyan dörömbölést végezve a menház tetején, hogy egy korszerű gépfegyver is megirigyelhette volna. Mondom, a sziklák még nedvesek, sikamlósak, de ez most nem számít, valamint az sem, hogy sűrű felhők burkolják a gerincet. Nem számít pedig azért, mert lábaink rugalmasak, karunk erős és szívünk örül nagyon ennek a férfias foglalkozásnak. A lelkünk pedig látomásra vár. Fiatal társam ugyancsak iparkodik utánam. Hallom, hátam mögött ütemes lélekzetvételt. Derék fiatalember és ha a hegymászást többnek fogja tekinteni a tiszta sportnál, még jó hegyjáró ember lehet belőle.

A Bucura-tető sziklatornyai. (Szerző felv.)

Tehát most itt ülünk a gerincen, egymástól nem nagyon távol. Ki kell fűjjük magunkat kissé, mert az ütem talán erős is volt. A hely itt meglehetősen szellős. Az alulról mozdulatlanak látszó felhőtömeg itt már oszladozik és az észak-keleti szél keményen birkózik vele. Reményünk lehet, sőt reményünk is van arra, hogy kék foltot pillantsunk meg végre. Hiszen olyan szükségük van a tágabb láthatárra. A felhősátor vékonyodik és óriási felhőrongyok száguldanak el mellettem. Talán meg akarják törölni izzadt homlokomat. Szorosabbra húzom szélkabátom övét és nekivetem hátam a sziklafalnak. A köddé vékonyodott felhőben bizar sziklák alakjait pillantom meg. Mintha megannyian kíváncsi szemeket meresztenének reám, szegény völgylakóra, aki most

összehúzodva kuporgok egy mohosfejű, vén sziklán. A csipkés szikla-éleken megtörő szél sívítása lassan esenddé magasztosul.

Magamra maradok gondolataimmal. Tulajdonképen most még gondolkozni is olyan nehezemre esik. Hanem mégis az az ügy Todoruccal, a vezetővel. Hát az igen. Mindenesetre megérdemli, hogy az ember kissé meghányja-vesse.

Todoruc ugyanis a vezetőkink egyik főnöke. Mert hárman vannak. Három ember és hat ló. A lovak hátán jutottak tekintélyes súlyt képviselő hátizsákjaink a Zenogához. Ugyan a lovak emberek nélkül is feltalálnának a tóhoz, de hát úgy látszik az már törvény, hogy a lóhoz ember is kell. Mégpedig megfelelő számú. Három ember és hat ló. Nem is olyan sok ha jól meggondoljuk. Elvégre mindnyájunk emlékében ott él még a negyven ember és hat ló fogalma. Todoruc tehát a vezetők spiritus rectora. Úgy első pillantásra nem jó benyomást kelt. Napbaranitott, borostás arc, alacsony homlok, pislogó szemek és lapos orr, amelyik valamelyes kocsmái ténykedésre enged következtetni. Mäskülönben erős szervezet. A rossz benyomás azonban az ajándék cigaretta és darab szalámi után lényegesen enyhül. Sőt javul is annyira, hogy mikor menetközben néhányan hátra maradtunk málnát szedni, Todoruc meglepett engem egy szép málnával telt äggal. Biztosan megsejtette bennem a rokonlelket.

Dehät édes Istenem, nekem nincs is és nem is volt Todoruccal semmi bajom. A dolog tulajdonképen fenn a tónál, a menedékházban kezdődött. Ma délután. Elszámolási diferenciák a vezetőkkel. Valami fél napi, vagy egész napi járandóság felett folyt a vita. Lényegtelen összszegről volt szó. A vezetők a maguk igazában bizva többet kértek, társaságunk tagjai pedig kevesebbet akartak adni. A vezetők érdekeit Todoruc képviselte. Pillanatnyilag nem tudhattam, hogy cicerói érvei használnak, avagy pedig ártanak-e az egyetemes vezetői zsebnek. Ez a pár garas fölötti vita azonban teljesen kizökentett menedékházi hangulatomból. Hät itt is?...

Mert ugyebär, a városi ember egy egész évi munkában elnyüvi idegeit és pihenésre vágyik. Tény, amelyet nem lehet letagadni. Ki a hegyekbe, kezd divattá lenni. Divattá, mint minden más szép dolog avilágon, melybe a tömeg belekap és amelyet ellaposít. Tehät ki a hegyekbe. De csak a test, a lélek nem. A lélek most is azzal gyötri magát, hogy hogy jár-e Todoruccéknak egy nappal több fizetség, vagy nem. Amolyan „szelet vet, vihart arat“ dolog. Persze, nehéz azt megérteni nagyon, hogy a hegyekben más törvények irányadók. Hogy a vezetőt a túra tartamára valahogy emberibb, barátibb szálak kell hogy a természetjáróhoz fűzzék, nemcsak a rideg üzleti szerződés. Megállapodás, kötelezett-ség, rendszer, olyan nem ide a Zenogához való fogalmak.

Nem szoltam bele a vitába, mert én titokban Todoruccal tartok. De mivel nem tudtam már tovább hallgatni ezt a témát, hát egyszeren kiloptam magam a házból és elstettem. Jobban mondva elfutottam, neki a gerincnek. Az eső elállott már és a felhők is mintha oszladoztak volna. Ütközben ért utól kísérom...

Tyüh a teringtettét! egészen megfáztam. Fel a köröl: egy, társamnak odakiáltani: *kettő* s már megyünk is a Szásilor csúcs felé. A kód

lényegesen ritkult, a szél ellenben betyármódon sirja fülünkbe énekét. De ez a szerencsénk, mert íme a ködtenger mintegy varázsszóra kettéválik és előttünk van a Retyezát'csodás sziklavilága. Mintha egy hullámlázó tenger dermedt volna kővé. Szép, nagy szál sziklák, zölden csillogó mohával fedve, szinte örül az ember, ha helyel-közzel áttornászhatja magát rajtuk. Alant pedig gyögyszemként csillog a kis Taul-Negru (Fekete-tó). Követni szeretném pillantásaimmal a gerinc egész vonalát, de talán álomnak is sok lenne egyszerre látni mindent. Egy láthatatlan kéz jóságosan ismét eltakarja ködfátyollal az egészet. De most már hiába' a köd, már lelkemben újra ott muzsikál „az ember küzdj és bízva bizzál“ örök szólama. Rohanok. Úgy vágom a sziklát, hogy csak úgy ropog. A jutalom nem marad el, mert mire a csúcsra érek, már napfény fogad. Társam is beér. Leülünk... Hallgatunk... a beszéd csak rontaná a nagy harmóniát...

Süti már a nap, Isten jóságos napja testünket, lelkünket úgy, hogy szinte didergünk bele. Olyan felemelő s egyben oly megnyugtató érzés száll belém, hogy behúnyom a szemcimet és szinte csak a lelkemmel látom a csipkézett, kékesszürke sziklagerinceket...

A Iudele, a Bucura, hiszen egész a Peleagá-ig repül a tekintet. Az egész szírtömeget bearanyozza a nap és felettünk a leggyönyörűbb kék ég ragyog. Lenn a mélyben a Zenoga-tó hullámlázik kéken, negédesen és a törpefenyők sötét zöldje közül a piros bádog menedékház int barátságosan felénk. De gyönyörű nap!...

Nem, már nem érzem többé koldus-szegénynek, érzéseimből kifosztottnak magam, most már gazdag, királyian gazdag vagyok és boldog nagyon. Igen! Mert ma erről a zöldes sziklából összedobált csúcsról megint Isten arcába nézhettem...

Visszafelé az útat mindenütt a gerincen tesszük meg egész a Zenoga-csúcsig, miközben több zergevadász leshelyet érintünk. Innen dördülnek meg tehát a gyilkos fegyverek és hoznak halálos álmot a megriadt zergeszemekre. Ez a hely, — hogy úgy mondjam, — a zergék „Doberdója“. Úgy van, hisz' a zergemauzoleumot is láttuk lenn a völgyben, az uradalmi intéző szobájában. Tőlünk nincs mit félniök a zergéknek, mert mi békességes szándékkal járjuk birodalmukat. A Zenoga-csúcsról aztán ismét leszállunk a menedékház felé. Most 7 óra már elmúlt. Pihenniünk kell, hiszen útaink még messze visznek. Az égbolt derült, az idő pedig hideg, sietésre fogjuk tehát a dolgot. Közben leheletünkkel iparkodunk életet önteni meggémberedett kezünkbe. A Zenoga fensikről letekintve ismét látom a tavat, amint békésen szendereg a katlan ölén. A szél már elállt s nekem az az érzésem, hogy a Todoruc úgy hullámai is elesenededtek.

Nyugati utazás robbanás előtt

Írta: Dr. JANCsó ELEMÉR.

Milánót elhagyva, az Alpok felejthetetlen szépségű hegyei között Genf felé vitt az utam, ahol rövid időre bár láttam Rousseau szülővárosát, a Népszövetség épületét és a háttérben Európa legnagyobb hegyét, a Mont Blanc-ot. Genftől Párisig ismerős tájak fogadtak. Ezt az utat sokszor megtettem már, de az 1939-es nyár Párisa a maga hideg télies időjárásával, komor és háborúra készülő hangulatával már nem a régi barátságos város volt. De az egy hét, amelyet ott töltöttem, mégis régi emlékek felidézője volt, pihenés és erőgyűjtés az út folytatásához.

Egy napon a világhírű párisi temetőben jártam. Ekkor, talán a város komor háboruelőtti hangulatának hatása alatt, különös ötlettől megragadva meglátogattam Páris rég elfeledett halottait. Az új halottak a temetőben nyugosznak. A Pere Lachese-i temető százezrek nyugvóhelye. Legszebb alkotása Bartholomej halotti emlékműve. A régi halottakat pedig a párisi katakombákba szállították át, amelyet kevesen ismernek. Pedig Párisnak ez is egyik érdekessége. A Páris alatti sziklabarlangokban helyezték el azt a 3 millió csontvázat, amelyek részére a párisi temetők nem tudtak többé nyugvó helyet adni. A katakombákba lemenve, kilométereken keresztül halad az ember szabályosan elrendezett csonthalmok és koponyák között. Egész Páris altalaját behálózzák ezek a földalatti sziklákba vájt folyosók, ahol örök nyugalmat találtak azok, akiknek nevét és emlékét teljesen elfelejtette már az utókor. De vajjon e nagy világváros egymással küzdő emberei sejtik-e, hogy vala-

mikor ők is ide fognak kerülni, akkor, amidőn az idő az ő nevüket és emléküket is kiejti óriási rostáján? Aki a múlt és a jelen Párisáról fogalmat-akar alkotni, az az élő Párist a Csillag-tér és a Champs Elysées gyönyörű vidékén tekintheti meg.

De a multat csak az ismeri, aki a párisi temetőket és a katakombákat is megnézi. Aki ezt a kettős-arcu Párist látta, az az emberi sors hiábavalóságának ezt a dantei képét sohasem fogja elfelejteni.

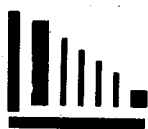
Késő éjjel indultam el Párisból Belgium felé. A vonat már a hajnali órákban áthaladt a határon, de ha nem kérik el az utlevelet, észre sem veszem, hogy más országba értem. A francia beszéd tovább kísért Bruxellesig, és csak itten: a belga főváros közelében szálltak fel flammandok és a francia nyelv mellett most már utitársaim között ez a nyelv vált uralkodóvá. A Belgiumon átvivő út természeti szépségekben nem nyújtott különös látványt. Mindenuzt házak, városok, gyárak és gyárkémények látszottak, csak itt-ott lehetett elvéte látni búzával bevett mezőket. Belgium Európa legsűrűbben lakott és legjobban eliparosodott állama. Hires költője Destrée nemhiába Belgium szimbolusmának a gyárak füstjét tartotta, ami ezt az országot oly szomoruvá is teszi. Amint így néztem a vidéket hirtelen feltűnt előttem Bruxelles. A belga főváros régi emlékeket juttatott eszembe, azt a szép kirándulást, amidőn párizsi diákéveim alatt francia diákok társágában egész Belgiumot bejártam. Feltűnt előttem ismét az igazság-

ügyi palota hatalmas épülete és eszembe jutott a városháza térének középkori hangulatot idéző házsora, ahol minden épület 700 év történetéről mesél. Azután láttam pár pillanatig a St. Gudule templomot, a gótikus stílusnak ezt a csodálatosan finom csipkeszerű alkotását. Kevesen tudják, hogy ennek a templomnak üvegfestményei régi magyar királyok emlékét őrzik. Ahogy e multba vesző kirándulás emlékeit idéztem, elhaladtunk a Waterlooi síkság mellett, ahol egykor oly véres küzdelem után omlott porba Napoleon hatalma. A népeknek erre a nagy csatájára ma már csak egy mestersegesen emelt domb és a rajta álló ércoroszlán emlékeztet.

Reggel 10 órakor a holland háztárhoz értem. Itt kellemes meglepetés ért. Az ujságárusítók könyveket nyújtottak eladásra és közöttük felfedeztem Kosztolányi regénye mellett Nyirő József Uz Benecéjét is. A magyar irodalom ilyen távoli nagy sikere boldog érzéssel töltött el és ezt az érzést még mélyebbé tette az a tudat, hogy a két magyar könyv közül az egyik erdélyi magyar író alkotása. Belgium után Hollandia megnyugtatóbb és derűsebb képet nyújtott. Itt már nem a gyárak uralják a láthatárt, hanem a szebbnél szebb mintagazdaságok és az elvárosiasodott falvak, amelyekben az igazi jólét és műveltség találtak hazára. És most, amikor közel 100 km-es sebességgel haladtunk a főváros felé, eszembe jutottak azok a régi szegény magyar vándordiókok, akiket századokon keresztül napjainkig szívébe fogadott ez a nép, lelküket és gondolkodásukat művelté és keresztényien emberivé téve. Eszembe jutott Hollandia véres multja és láttam, hogy a történelem annyira kedvezőtlen körülményei között

hogyan vált lélekben nagygyá ez a nép, a körülötte harcoló nagyhatalmak között. Hollandia adott házát a menekült hugenottáknak és ugyancsak ez a nép gyújtott tüzet Apáczai Cseri János lelkében. És láttam lelki szemeimmel Bod Pétert is a XVIII. század legnagyobb erdélyi tudósát, amint fáradtan ideérkezik a hónapokig tartó nehéz utazás után, hogy ennek a népnek körében szerezzen ismeretet és sírig tartó lelkesedést házája elhanyagolt műveltségének ápolására. Mi talán nem is tudjuk, de a történettudomány számon tartja azt a sok apró lángot, amit Erdélyben és Magyarországon a holland lélek tüze gyújtott meg. Amsterdamban először jártam, de a város házai, sajátságos csendje és nyugodtsága már az első percekben megkapott. Itt az emberek a műveltség és jólét adta biztos fölényrel szemlélik a világ körülöttük magasra csapó lángjait. E nép életszemléletében a germán és a francia szellem csodálatos ölekezése teremtette meg a mai Európa egyik legmintaszerűbb életformáját. A várost átszelő csatornák miatt észak Velencéjének nevezik Amsterdambot, de Velence zajával szemben itt mintha minden kihalt volna. A központi részekről eltekintve, Amsterdam a csend városa, de a csend mögött a nyugodt és biztos munka üteme érződik. A város hatalmas kikötője, gyönyörű üzletei, remek középületei és gazdag muzeumai hetekig tartó látnivalót nyújtottak volna, de sajnós Hollandia megfizethetetlenül drága ország, ahonnan a szegény turistának menekülnie kell.

Hamburgban kolozsvári ismerősöm, ki ne ismerné e nevet: Kovács Kálmán, egykori unitárius tanár várt rám, hogy együtt folytassuk a németországi utat.

FÉNYKÉPEZÉS

A barlangfényképezés

Irta: Dr. BALOGH ERNŐ.

A természetjáró folyóiratok, közöttük a mi „Erdély“-ünk is, gyakran foglalkoznak fényképezési kérdésekkel. Helyénvaló is, mert hogy a természetjárást nemes és szép tartalmának gazdagításában mennyire hathatósan segíti a fényképezés, arról írtak, beszéltek már annyit, hogy mindazt most megismételni felesleges időtöltés lenne.

A turista minden lehető helyet bejár, így természetesen a barlangokba is benéz, ha éppen útjába esik, sőt szoktak rendezni kirándulást külön egyik-másik barlang kedvéért is. Ez is helyénvaló, mert a barlangok a természetnek olyan különös és csodálatos remekműveivel várnak, amilyenekhez hasonlót kint a szabadban hiába keresünk. Viszont az is helyénvaló lenne, ha a barlang meg kétségbeesésében ordítani kezdene egy-egy természetjáró csoport közeledtére. Hogy miért jogos a barlangoknak ez a rémülete, arról meg azok a szörnyűségek ordítanak, melyek a barlanglátogatóknak benthagyott „kultúr“-nyomai. Erről is volt már szó máskor, de ismételtlen sem felesleges megpiszkálni a jobbérzés szikráját, és mindenkit kérni, hogy ne romboljon ott, ahol építeni nem tud, és ne moeskoljon, ahol nem takarít. Aki másként tesz, álljon a tükör elé, s képmására mutatva, bátran mondja oda, hogy ott az

az úgynevezett úr barbár és neveletlen.

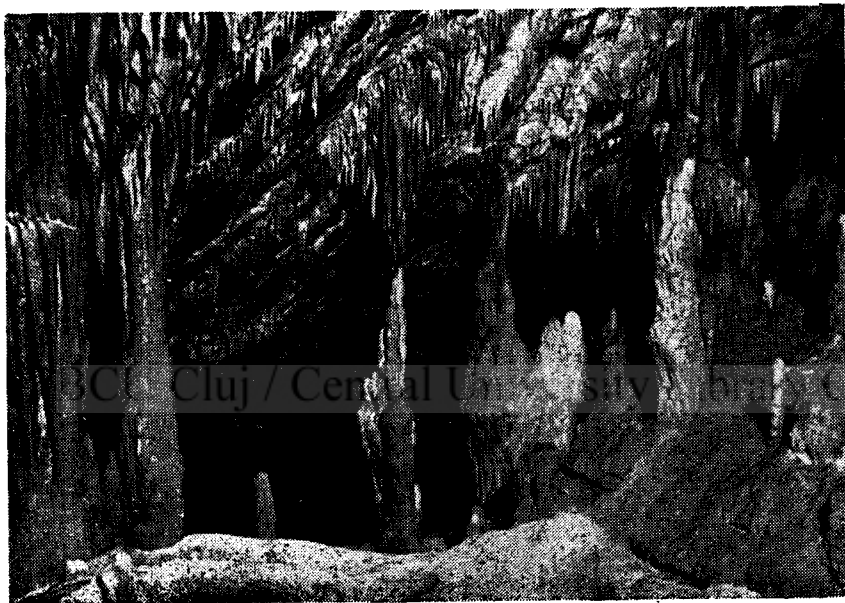
Aki egyszer barlangba juthatott és fényképezni szokott, természetesen itt is igyekszik fényképeket készíteni. Itt azonban a felvétel szempontjából lényegesen eltérő körülmények közé kerül. E cikknek éppen az a célja, hogy gépével ne álljon egészen tanácstalanul a barlang sötétjében. Mert mint látni fogjuk, nem elég csak annyit tudni, hogy gépemet cdaszogzem a kiválasztott részlet felé, azután ellobbantam a magnéziumot és kész a kép. Lehet is abból valamelyes kép, talán jónak is mondható, de sokszor bizony olyan, mely csak arra való, hogy elvegye az ember kedvét a barlangi fényképezéstől. Különösen áll ez olyan hibák esetén, melyeknek már eredete is érthetetlennek látszik.

Barlangi felvételekre mindenestre a legérzékenyebb lemezek ajánlhatók, a megvilágításnál így a meg lehetős drága magnéziumból annál kisebb adag elég. A lemezek azonban föltétlen fényudvarmentesnek kell lennie. Színszűrő nem kell, ellenben a láb elengedhetetlen.

Első nehézség a barlangi felvételeknél mindjárt albban jelentkezik, hogy körülményes dolog behozni a képmezőbe a kívánt felvételi tárgyat. Kint a szabadban ez különösebb gondot

nem okoz. A képkeresőbe az rögtön behozható, s a pillanatsfelvétellel beállított gép — mondjuk hashoz szorítva, — rögtön el is süthető. Ez a módszer a barlangban már valósággal hasból való fényképezés, aminek egyik kellemetlen következménye az, hogy a gép helytelen tartása folytán a függőlegesen álló cseppkövek közül ez hanyatt, amaz pedig

sütheti el akkor a gépet, mikor a célzást a legbiztosabbnak tartja. A gép itt nyitva van, az exponálást a magnézium fellobbanása végzi. A gépet az állványon lehetőleg szintesre állítjuk. Az előtérbe helyezett lámpával és hosszú pálcára tűzött égőgyertyával kikereshetjük a legjobb beállítást, majd a gépet szilárdan rögzítjük.

A Komárniki barlangban a „Szűzek terme”. (Szerző felv.)

orra akar esni, amitől a kész kép azt a benyomást teszi, mintha mestere a túlságos sok szíverősítőtől megzavarodott szemét tette volna fényképező gépén a lencse helyébe. Ehhez jöhet még az a hiba, hogy a gép helytelen irányzása folytán míg a kép egyik oldaláról értékes részletek maradnak ki, addig a másik oldalon meg semmitmondó zagyvaságok tehenkednek. Senki se bízhat magában, hogy jól megcélozta a tárgyat, mert itt nem

Most következnek aztán a képnek élesre való beállítása. Ez a nagyon gyarló megvilágítási viszonyok között homályos üvegen, ha van is gépünkön, meglehetősen megbizhatatlan vakoskodás, legokosabb dolog tehát a gép távolsági mércéje szerint járni el. A távolság megítélésénél azonban ne bízzunk a szemmértékben, mert a barlangokban ez rendszerint csal. Ha a képbe egymás mögött kulisszaszerűleg sorakozó tárgyak esnek, és azo-

kat mind élesre akarjuk kihozni, ezt a fényrekesz szokott alkalmazásával természetesen éppen úgy elérhetjük, mint szabadban.

Ezután jön végre a megvilágítás, mely tudvalevőleg magnéziummal történik. A magnézium-adag mennyiségét három tényező szabja meg: a felveendő tárgynak a magnézium felvillanási helyétől való távolsága, az alkalmazott fényrekesz és a használt lemez vagy film érzékenysége. Kis számításal nem nehéz ezt a mennyiséget megállapítani azon utasítás alapján, mely a magnézium készítményekhez csatolva van. Jó azonban, ha az így kiszámított adagot bőven vesszük, akár annak kétszeresére is, mert az esetleges túlexpozíció hibája megfelelő előhívással könnyen kijavítható, alexponálás esetén azonban segíteni alig, vagy egyáltalában nem lehet. Sok barlangi felvételt láttam már, de közöttük egy sem volt használhatatlanul túlexponált, hanem annál több eldobni való alexponált.

A magnéziumkészítményekhez gyújtóul salétromos papírszelekkét mellékelnek. Minthogy ezt több alkalommal nem találtam megbízhatónak, egyszerűen úgy járok el, hogy a kiadagolt magnéziumot könyvlapnagyságú újságpapírra öntöm, s ezt így ráteszem a kiválasztott helyen a földre egy ráncosan fekvő nagyobb papírra, melynek csücskét aztán meggyújtom. Ha magasból akarom megvilágítani a tárgyat, a papír csücskeit a magnézium fölött összefogom, ezt a kis laza csomagot csücskénél fogva felszúrom egy hosszú pálcá végére, mellészúrva egy hosszú papirosszalagot is. Ennek aztán lelőgő végét meggyújtom

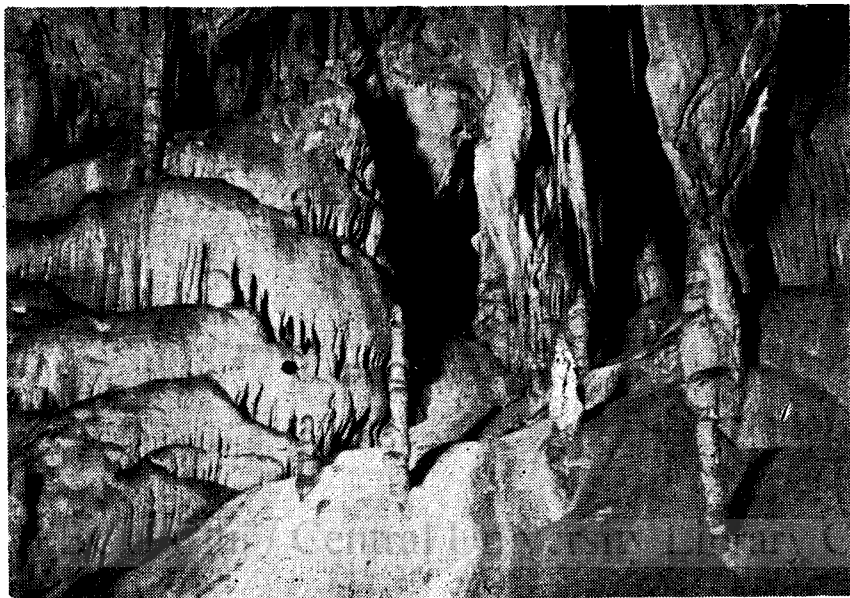
és felemelem a kívánt magasságra. Ha a magnézium akár lent a földön, akár fent a magasban lobban el, lehet mögéje odatenni pl. egy konzervdoboznak szétnyitott oldalpalástját, hogy erről a fény visszatükröződve még hatásosabb legyen.

A magnézium meggyújtása előtt gondos elővigyázatosságra van szükség. Figyelmeztetni kell a jelenlevőket, hogy ne sétálgassanak be a képmezőbe, lámpával különösen ne. Lámpájukat fordítsák el még a képmezőn kívül is, sőt legjobb, ha eloltják. Nagyon lényeges, hogy a magnézium olyan helyen lobbanjon fel, ahonnan lángja nem világít be közvetlenül a gép lencséjébe. Gyakran megtörténik, hogy a magnézium nem gyullad fel a gondolt ideig. A biztonság kedvéért ekkor várjunk még vagy egy-két percig, és csak akkor nézzünk utána, hogy a gyújtás valóban kialudt-e. Ekkor is csak óvatosan, messziről figyeljük, mert megeshet, hogy a barlang levegőjétől átnyirkosodott papír csak lappangva ég, és tőle talán éppen akkor lobban szembe a magnézium, mikor közelre hajolva vizsgáljuk. A magnéziummal általában nagyon elővigyázatosan kell bánni, mert az valóban robbanó anyag, így ha tűz közelében járunk vele, abból könnyen szerencsétlenség is lehet. A gépet csak közvetlenül a magnézium meggyújtása előtt helyezük felvételre kész helyzetbe. Ez abban áll, hogy a szabaddá tett lemez előtt az időre beállított pillanatzárt megnyitjuk. Jó ha a pillanatzár kioltója kezünkben van, hogy a gépet a magnézium felvillanása után rögtön elzárhassuk. Erre azért van szükség, hogyha éppen a

gép közelében magasra tartott pálcán lobban el a magnézium, megeshet, hogy a leszálló tüzes pernyék a képmezőben hullanak le s útjuk a negatívon kellemetlen sötét sávokat okoz.

rad. A lencse behomályosodására szinte biztosan lehet számítani akkor, ha kint, ahonnan a barlangba mentünk, kisebb a hőmérséklet a barlangok átlagos 9—10 fok melegénél.

A Popováci barlang legbelső részlete. (Szerző felv.)

Utóljára hagytam, hogy annál inkább az emlékezetbe véssődjék, még egy lényeges figyelmeztetést. A barlangoknak vízgőzzel többnyire telített levegőjében gyakran megtörténik, hogy a lencse behomályosodik. Megvilágosítás előtt tehát a lencsét okvetlen meg kell néznünk, s nem is csak kívül, hanem egyenesen bele kell világítani, mert az is megtörténhet, hogy nem kívül, hanem belül homályos a lencse. Ez a behomályosodás néha olyan makacs, hogy letörlés után nemsokára megint megjelenik. Ilyenkor legjobb megengedhető távolságról lámpával gyengén melegíteni a lencsét mindaddig, amíg az megtörlés után állandóan tiszta ma-

Aki a lencsét felvétel előtt nem vizsgálja meg, elkészülhet rá, hogy minden más elővigyázatosság kínos betartása mellett is olyan érthetetlenül zavaros képet kap, mely alá legtalálóbban azt a címet írhatja, hogy „szerecsenek szürkületi harca az alagútban“.

(Folytatjuk.)

Olvasóink kívánságára rovatunkat kiegészítjük a természetjáró fényképek bírálatával. A szerkesztőségünkbe küldött fényképeket egy vérbeli természetjáróból, egy rajzolóművészből és tapasztalt fényképezőből álló háromtagú bírálóbizottság véleményezi és a szakvélemény valamint a kitüntetett felvételek lapunkban megjelennek.

NÉZZÜNK KÖRÜL

A természetjárás háborus gondjai

A nyugaton tomboló háborús viharokat még a mi gyermekecipőben járó idegenforgalmunk is megérzi. Pedig bennünket még a háború szele is alig érint. Elképzelhetjük, hogy milyen nehézségeket okoz a több országra kiterjedő hadiállapot a közvetlenül résztvevő, vagy szomszédos országok idegenforgalmának. Ezek a nehézségek súlyos megélhetési gondokkal terhelik az addig tisztán idegenforgalomból élő jelentős tömegeket; a szállodásokat, azoknak alkalmazottait, az idegenvezetőket és nem utolsó sorban az idegenforgalomra berendezkeket ipart és kereskedelmet.

A nyugati hadszíntér első nyílt ütközete, éppen mint 1914-ben a világhírű belga fürdőhely: Spa körül zajlott le. Ott ahol addig szívbetegek keresték a gyógyulást, most ismét frissen hantolt katonatemetők sorakoznak. A háború természetesen az egész *belga, holland és luxemburgi* idegenforgalmat - megbénította. Elmaradtak a nehéz angol fontokat és amerikai dollárokat szóró vendégek. Helyüket egyelőre a front mögött néhány napi pihenést élvező katonák foglalták el.

Svájc lakosságának nagyrésze élt az idegenforgalomból. A forgalom hiánya miatt a szállodások egyesülete indokoltan kérte az adók leszállítását. A szállodaforgalom helyrebillentésével külön bizottság foglalkozik, mert ez az ipar eddig jelentős nemzeti jövedelmet képezett. Hiányát az állami költségvetés is megérzi. A vendégeknek körülbelül felét békeidőben a németek tették ki. Azt remélik, hogy az ezeknek hiányában előállott kb. 300 millió svájci frank deficitet a belföldi munkásságnak és középosztálynak olcsó nyaraltatási mozgalmaival sikerül majd pótolni. A bázeli mintavásár forgalma, minden kedvezmény

dacára, így is jelentéktelen volt.

Olaszországnak nemcsak a legutóbbi nyíltan háborus napokban, hanem a készülődés hónapjai alatt is, szinte teljesen megszűnt az idegenforgalma. Ott is összeült az idegenforgalmi tanács, hogy a nehéz idők kérdéseit megvitassa. Több szálloda bezárta kapuit. A kimondott fürdőhelyek külföldi vendégeivel szemben ellenőrzési könnyítéseket alkalmaznak. Az így is csökkent forgalom idejére ezeknek a szállodáknak nagyobb hiteleket szavaztak meg. A milánói mintavásár (1940 április 12—május 6) és a nápolyi tengerentúli kiállítás (1940 május 9—okt. 30) látogatóit messzemenő utazási és más kedvezményekben részesítették. A délolaszországi (Szicília) szállodák forgalomeszkénését így sem billentették helyre. (Egyetlen szicíliai szálloda-társaságnak a legutóbbi évben 274.509 lira vesztesége volt, az addigi 98.727 lira nyereséggel szemben.)

Albánia kényelmi berendezései az olasz megszállásig rendkívül hiányosak voltak. Az olaszok nagyszabású szálloda-építési terveket valósítottak meg az új területen. Az olasz építkezések miatt itt egyelőre emelkedett forgalomról számolhatunk be.

Franciaország most is, mint minden évben, zavartalanul hirdette különféle utazási kedvezményeit a párisi és lyoni mintavásárra. A vásárok ideje azonban egybeesett a nagy nyugati német támadással és a két város bombázásával. Így minden kecsegtető árendedmény eredménytelen maradt. Ezzel szemben mindkét város lakossága igyekezett hazulról lehetőleg minél távolabbra utazni. Nem valószínű, hogy rövid időn belül helyreálljon Franciaország nagy hírű nemzetközi idegenforgalma, pedig ott is

jelentős tömegek éltek eddig a jól fizető Yenikiből és Boyokból.

Portugália talán az egyedüli ország, melyben az utóbbi időben komoly méreteket öltött az idegenforgalom. A propagandaügyi minisztérium szükségesnek látta turista központok és hivatalok létesítését. Ezek egyelőre különféle nemzeti-ségű gazdag menekültek ügyeivel foglalkoznak.

Romániának nemzetközi viszonylatban igen üdvös újítása, hogy ismét lejben fizethetők a külföldi vasúti jegyek. Ezeket a jegyeket a következő feltételek mellett szolgáltatják ki a romániai jegyirodák:

Az utas köteles a vásárlandó vasúti jegy rendeltetési országával egyező érvényes útlevelet bemutatni. A vásárlással egyidejűleg három példányban kiállított jegyzék (Borderou) egy példányát kívánságra az utas köteles felmutatni. A jegyfűzet borítékjára rávezetendő az útlevel száma és a jegy értéke lejben. Oda-vissza szóló külföldi jegyeket csakis román útlevelel rendelkező utasnak lehet eladni.

A romániai belföldi természetjáró forgalmat szervezi és támogatja a „Románia“ Idegenforgalmi Társaság (Bucuresti, Str. Doamnei I.), amely utazásokat, kirándulásokat, közös, vagy egyéni üdüléseket rendez az egész országban.

Romániában egyébként a nyugati háborúnál sokkal inkább hátráltatta az idej belföldi természetjáró idény kialakulását a makacs esős időjárás, mert különben a természetjáró egyesületek élete az egész országban sokkal élénkebb az idén, mint más években. —f.

A baktériumölő fokhagyma. A fokhagymának a fertőző betegségekkel szembeni csalhatatlan erejét, amely a néphitben erősen tartotta magát, legutóbb tudományosan is megerősítették. Eszerint a fokhagyma különösen megreszelve erős baktériumölő hatást fejt ki. Hatása legjobban az emberi test hőmérsékletén, 37 C°-on érvényesül. Egyes kutatók a fokhagymapépnek bizonyos kisugárzó erőt is tulajdonítanak. A kísérletek alatt a légmentesen üvegbe zárt fokhagyma reszelék a mellé állított ugyan-csak üvegbezárt baktériumtelepet a feléje eső oldalon elpusztította. Ez magyarázza annak a „Babonáságnak“ igazságát, hogy a zacskóban nyakba akasztott fokhagyma megvédi gazdáját a fertőző betegségek ellen.

Napjaink különlegességei. Dél-amerikában a zöld kávészemből a bakelithez hasonló műanyagot készítenek. A mexikói indiánoknak a zsírban megpirított fekete kukorica-üszöggomba kedvelt eledelük. Bajorországban a baromfiakat a tojástermelés fokozására őskori kagylóhéj-kövételekkel táplálják igen eredményesen. Indiában a benszülőttek kedvenc szórakozása a bétellevel rágása. A bétellevekbe használat előtt a hatóanyagok kivonására kis égetett mész darabkát csomagolnak. Egész Indiában ilyen formán naponta körülbelül 700 tonna (70 vagon) mészkövet fogyasztanak el, ami egy év alatt valóságos mészkőhegyeket tesz ki. A hinduk tehát a szó szoros értelmében felfalják hegyeiket.

Turista testvérek! Pártoljuk egymást!

Férfiruhákat, sportöltönyöket, viharkabátokat, szakszerűen készít

SZÉKELY JÓZSEF

E. K. E. tag szalonja Str. Memorandului 9, I. emelet.

E. K. E. tagoknak szabott áraimból 10% kedvezményt adok.

Apróságok Medgyes környékéről.

A medgyesi gyárak valamint a környéki gázforrások és fúrások sok érdekes látivalót nyújtanak a kirándulók számára. A megszokott s közismert dolgokon kívül mindig akad valami apróság is ami megérdemli, hogy számontartsuk.

Nem igen tudnak pl. arról, hogy a **mocsári teknős**, amely nálunk a ritkaságok közé tartozik, ezen a vidéken vadon élve megtalálható. **Pócstelke** és a **Magyarsáros** közti ut mellett (tulajdonkép Balázstelke határában!) a Kalibák nevű hegy aljában a hidtól nem messze — kb. 200 m-re — egy 15–20 m² felszínű tavauskában van a teknősök főtanója, ahonnan szerteszét mászkálnak. Ez a hely jelenleg a kis községgé alakult Colibihez tartozik. A lakósok szerint a tó feneketlen* s igen bővíző minden időszakban, maga a lefolyása is 1–1.5 m. széles. Igen sok benne a rák s a vad-récék gyakran tanyásznak rajta. A vízszinén a sárga tavirózsa levelei uszkálnak. Érdeklődésemre, hogy miképen kerülhettek ide a teknősök, azt a magyarázatot kaptam, hogy az egykori Gerenday birtokon volt egy mesterséges tó, amelyben ma is sok a teknős s innen a forradalom alkalmával egy párat a gyermekek hoztak át ide. — Amint mondják Pócstelkén az u. n. grófi birtokhoz tartozó kis patak nádasában is gyakoriak. Érdekesnek tartom megemlíteni még, hogy a nagyekemezői, most már ujólag eloltott gázkút környékén az égés idején igen feltűnő volt a verebek ide özönlése, azzal szemben, hogy a többi madarak általában kerültek a forró környezetet. E vere-

* Valószínűnek tartjuk, hogy a földgázás vidéken igen gyakori u. n. **iszapvulkánról** van itt szó!

bekből ma is sok van a koromgyár közelében s ha szerét ejthetik, nagy szeretettel fürödnek meg a koromban s jellemző képet nyújtanak a vidéknek a feketére festett verebek, amelyek még a Medgyesre beszállított kormot sem kimélték meg, ahol hozzá férhettek.

A növényzetre s főként a szőlőre egyébként előnyös hatással volt a forrólevegőjű égő pokol.

Varga Zoltán.

A **barlangkutatás** az utóbbi években szinte minden európai országban nagy lendületet nyert. Franciaország légvédelmi célokra alkalmas barlangokat kerestetett. Magyarország a felvidékkel visszaesatolt barlangokban végeztetett kutató munkát. Az Aggteleki-cseppkőbarlangban dr. Keszler Hubert fedezte fel a magyarországi ősembernek számos nyomát. Így többek között a barlang falait érdekes rajzok díszítik, amilyenhez hasonlókat eddig még nem találtak. **Olaszország** kutatói az isztriai Karsztvidéken, főleg Trieszt környékén 90 eddig ismeretlen barlangra bukkantak. Albániában szintén megkezdődött az olasz barlangkutatás. Ez a vidék különösen sok érdekes tudományos meglepetést ígér. **Németországban** Osnabrück mellett, a gertrudenburgi monostor alatt 20 méteres mélységben rendkívüli méretű és hosszúságú barlangot fedeztek fel. A beépített mesterséges falazások az eddigi megállapítások szerint körülbelül ezer évesek. A kutatómunka befejezése után bizonyára érdekes új adatokkal gazdagodik a tudomány. **Romániában** az ismertebb barlangok mellett, dr. Balogh Ernő, egyesületünk elnöke végzett kutatásokat a bászági Komárniki barlangban és az eddig felkutatlan Szolcsvai barlangban, a buvópatak kijáratánál. Munkájának igen érdekes fejezete a barlangfényképezés tudományos és gyakorlati módszere, amelynek közlését mai számunkban kezdjük meg.

A román természetjárás gyászja

Öszinte sajnálattal értesültünk a „Hai la Drum“ című folyóirat cikke révén Haret Mihálynak, a román természetjárás atyjának haláláról. Az elhunytban nagy veszteség érte a természet-kedvelőket. Ő volt az, aki fáradságot sőt költséget sem ismerve teremtette meg először a román természetjárást, majd annak magasabb színvonalú irodalmát. Munkája termékeny talajra hullott, mert száz és száz cikke, ezernyi búzdítása alapján lassanként menedékházak, ösvények és útjelzések teremttek, a természetjáróknak egyre újabb tömegei kapcsolódtak a mozgalmakba és a komoly természetkutatásnak számos híve akadt útmutatásai nyomán.

Az elhunyt elnöknek irodalmi kiválóságain és szervezőképességén felül legértékesebb tulajdonsága megnyerő személyisége volt. A közvetlen érintkezésben élénk, lebilincselő modora és a szemeiből sugárzó rokonszenv voltak legerősebb fegyverei egész életpályáján. Ezekkel gyűjtötte maga köré a barátok népes seregét, akik most utolsó útjára kísérték a bukaresti Belu temetőbe.

Esős kirándulás.

Sötét, borús reggel indultunk. A házsorok úgy tüntek fel, mint valami ütött-kopott kulisszák a homályba borult, elhagyott színpadon. Az eső csendesen, unalmas-búsítóan esett. Kétten, hátizsákkal megterhelve mentünk a kihalt utcán, elgondolkozva.

Lépteink önkénytelenül egymáshoz igazodtak s csak azok ütemes zaja törte meg az esős csöndet. Társamnak ez az első nagy kirándulása. Még nem természetjáró s így nem ismeri a természet csodás lélekmegnyugtató hatását. Még magával cipeli gondjait, gyötrődéseit s maga elé meredve szól:

— Tulajdonképpen mi is az élet? Egyhangú bólyongás, esőben, borúban, bizonytalanságban, melyet igen-igen ritkán, csak pillanatokra tör meg egy villanásnyi napsugár. Erre felelj!

Meghökkenem, de aztán felderültem.

— Felelek, hogyne felelnék. Az örökké időszerű nagy ma-

gyar regényíró-költő Jókai Mór szavaival felelek: „Az élet nem más, mint a hit, a remény és a szeretet összessége. Hiszek az emberiségben, hiszek népemben, hiszek a menyországban; remélem az első tökéletesülését, a másodiknak felvirágzását, a harmadiknak örök üdvét; szeretem a hármat együtt. S amennyire tehetségemtől telik, minden erőmet e három elérésére fordítom s ez a munka — az élet. Aki a munkában nem találja föl az örömet, az nem él, az csak kenyérvő halott.“

Társam hirtelen megállt. Mosolyogva nyújtotta felém kezét. Meleg baráti kézszorítással tetünk pontot a ki nem mondott gondolat végére s tovább mentünk. Lépteink ütemébe is némi vidámság keveredett. A ború is itt-ott szakadozni kezdett. Mint ha a nap is új életkedvet kapott volna, új erővel kezdte ostromolni a felhőket. Kisütött. Az eső elállt. Mi pedig versenyt dölölva a liget énekes madaraival vidáman mentünk előre a távoli kékragyogású hegyek felé. Zs. L.

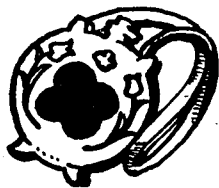
PACAL DANI:

Mit kerestünk ismét a Vlegyászán?

Képes vallomás-egyveleg

Mottó: „Járt utat járatanért el ne hagyj!”

Magától értetődik, hogy egyesületünk központi természetjáró szakosztályának tapasztalt vezetője a fenti bölcs közmondást választotta jelszavául. Senki se gondoljon semmi rosszra. Például arra, hogy vezetőnk nem vállalkozna új utak járására.

A „lélekmelegítő cseppek”.

Nem. Egyáltalán nem személyi okokból, hanem közérdekből ragaszkodik a megjárt utakhoz. Ezt a szokást lelkében a bölcs természet példái rögzítették meg. Kint a „zöld ligetek kies ölén” megfigyelte, amint a méhek és hangyák következetesen rájárnak egy-egy kedvenc kirándulóhelyre. Ha valamelyik méhecske vagy hangya felfedez egy ilyen tetszetős helyet, (ahonnan a mai nehéz gazdasági körülmények között is biztosíthatja családjának nyersanyag-ellátását,) azonnal odavezeti kapartárjának egész természetjáró szakosztályát.

A mi vezetőnk is így cselekszik, amikor a kora tavasszal kipróbált helyekre késő ősziig következetesen rendezi a kirándulásokat. Ez a módszer még az-

zal az előnnyel is jár, hogy szükség esetén nehézség nélkül talál a társaság tagjai között pótvezetőket, akik hajlandók vállalkozni a többiek irányítására. (A pótvezetés láza néha a társaságnak minden tagját elragadhatja, mint azt némely kiránduláson megfigyelhettük.)

A járt utak jelszavához híven, az idén már legalább tizenkétszer látott a Tordai hasadék nagyobb EKE-sereget. Ugyanígy a Vlegyásza fenyői is már csak unottan legyintenek, ha ismét EKE-tagok keresik fel őket az idén immár többedszer.

Mindenki kivette részét a cipelésből...

A karácsonykor és magyar húsvétkor lefolyt Vlegyászakirándulás után a kishitűek kétkedtek abban, hogy hasonló jó hangulatban tölthetnének el még **ott** néhány napot. Mégis a román húsvéti ünnepeken, április 27. és május 1. között olyan lelkes hangulatú négy és fél vlegyásza napot töltött 25 kirándulónk, amely minden kételkedést eloszlatott.

Az induláskor megejtett népszámlálás adatai szerint a résztvevő sereg valóságos erdélyi képet mutatott. A román, magyar és német kirándulók színes elegye kapaszkodott fel a tele zsákokkal megrakott járműre. A gyülekezet tagjai útközben hamarosan „összerázódtak“, olyanformán, hogy mindegyik hátizsák megtalálta a maga foltját. Székelyó községben kiderült, hogy a nevetlen időjárás miatt csak gyalog folytathatjuk útunkat. Így egy féllábú bácsi Neagra nevezetű vak lovára kellett bízunk zsákjainkat, majd Rogozsel falutól a menedékházig mindenki kivette az őt megillető részt a cipelésből. Lapunk szerkesztője például kimerítően el-sajátította a több zsák összerakásának nehéz tudományát.

Allandó figyelőhelyet választott...

A menedékházban csodálatosképen teljesen elmaradt az ilyen helyeken annyira megszokott ádáz kézi tusa a fekvőhelyek és pokrócok irányában. Később is több kellemes meglepetésben volt része a társaságnak. A teavíz és egyéb szükséges melegvizék szinte gombnyomásra álltak elő. Reggel ágyhoz szállítva érkezett

a kávé, „mókustej“ és más gyomorerősítő kellékek. Reggeli után a gondos házigazda sajátkezüleg osztogatta a jótékony léleklemelegítő-cseppeket.

A férfiak dicséretreméltó figyelmességet tanúsítottak a hölgyek iránt. Egyik udvarias férfitag például egész idő alatt a hölgyek örömeire állandó figyelőhelyet választott magának, ahonnan minden kívánságukat könnyen elleshette és szükség esetén segítőtleg közbeléphetett.

Fáradhatatlanul munkálkodtak...

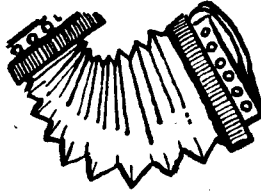
A szorgoskodás a társaság minden tagjára kivétel nélkül kiterjedt. Egyesek, ha egyéb hasznukat nem láttuk, hát fáradhatatlanul munkálkodtak a társaság felvidítésán. Megszervezték a későn ébredőök önkéntes énekkarát, amely felejthetetlen órákkal kedveskedett minden jelenlévőnek.

A kirándulás eredménye egyébként koszorus költőnknek, Tamás Katónak örökértékű alkalmi verse, melyet csak külön rendőri fedezet mellett mernénk leköszölni. Így is bizonyos óvatossági rendszabályokat fogantatosítottunk az autogrammkérek tömegével szemben. Másik eredmény szintén irodalmi természetű. Szerkesztőnk ugyanis itt sem tagadhatta meg önmagát, hanem egy csinos körömlő segítségével — ép úgy, mint máskor, — szavakat, sőt egész mondatokat vágott ki különféle la-

pokból és nagy érdeklődést keltő alkalmi ujságot szerkesztett — illetőleg ragasztott — össze. Az esti zenés és táncos kabaré-számok egészítették ki a rendkívül gazdag szórakozási programot. Különösen feltűnt több tagból álló zenekarunk, amely egyetlen hangszeren — fésüharmonikán — játszott felváltva. A zenekart kiegészítette a vlegyászhai menedékház körül

éjjel-nappal zengő, szokatlanul népes madárkórus.

A kirándulás társas jelenségén kívül a négy és fél napnak igazi vlegyászhai jelleget kölcsönzött a kavargó köd s a kiruccanásokon nyakunkba zuduló eső, a széles hófoltok, a felhők közül kivillanó pompás tájképek és a ködös nappalokat megcáfoló, csodálatos tisztá, napsütéses felejt-hetetlen hajnalok. f.

Mit írt az „Erdély” ezelőtt 45 évvel?

Most, hogy egyesületünk életének félévszázados fordulójához közeledik, igen érdekes tanulságokat vonhatunk le folyóiratunk régebbi évfolyamaiból. Az „Erdély” régebbi számai épen úgy, mint most, Egyesületünk törekvéseit és mozgalmass életét tükrözik. A 45 év előtti, 1895-ös évfolyam finom papíron, gondos nyomással, számos képpel díszítve jelent meg. A számokban sok hirdetést találunk, ami a folyóirat olvasottságát bizonyítja. Az évfolyam terjedelme épen kétszer akkora, mint a jelenlegi: Több mint 20 ívet, 324 oldalt tesz ki. Havonta tehát átlag kétszer annyi anyag jelent meg mint az idén és háromszor annyi, mint tavaly. Ez elsősorban annak bizonyítéka, hogy Egyesületünk vezetősége már akkor felismerte a sajtó útján történő népszerűsítés fontosságát és ezért a maradandó kulturális megnyilvánulásért áldozatokat is hozott.

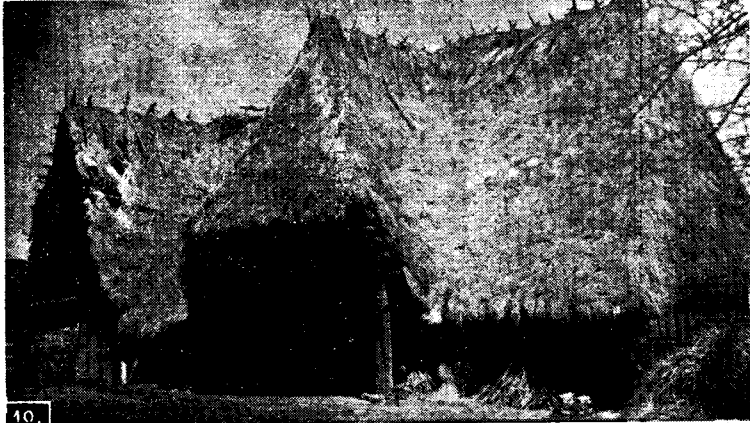
Az 1895. évfolyam júniusi számában Szádeczky Lajosról, a kiváló ázsiai és európai utazóról, történet-

tudósról és buzgó EKE-tagról olvasunk. A szám második cikke történelmi nevezetességű természetjárókról (Nagy Sándor, Hannibál, Attila, Napoleon stb.) emlékezik meg. Több egészoldalas kép díszíti az Érc-hegységről szóló 10 oldalas ismertetést. A lapból megtudjuk, hogy a fogarasmegyei Felsőporumbákon a hegyi vezetők díja 1—1 forint (80 lej), a lovaké 1 frt. 50 krajcár (120 lej), a lovak kísérlőjének pedig 50 krajcár fizetendő. Hasonló tájékoztatások a felfogadható vezetők nevével, címével és árával ma is elférnének. Az „Egyesületi élet”-rovat a központ, az alsófehéri, a brassói, fogarasi, szebeni, háromszéki és udvarhelyi osztályok élénk tevékenységéről, kirándulásairól és tudományos munkásságáról tanuskodik. Az évi közgyűlést az egyesület Borberekfürdőn rendezte. A központ jelentései kedves tagtársunk, Merza Gyula nevét is megemlíti, aki már akkor tevékeny részt vett egyesületünk életében. f.

KÖNYVSZEMLE

Vámszer Géza: Szakadát. Erdélyi Enciklopédia kiadása. Ez a könyv okvetlenül kikiváncozik a könyvszemlék megszokott kereteiből. Egyesületünk tagjai három okból kell, hogy több figyelmet szenteljenek e munkának. Az első ok az, hogy a komoly törekvéssel, kitartó munkával és lelkes bűvárlattal

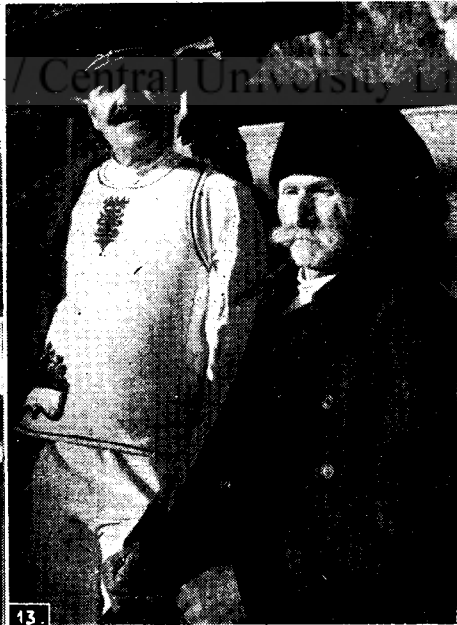
10.

11.

12.

13.

Szakadát magyarok és az ősi hajlék.

osztálynak elnöke fejtette ki és saját anyagi áldozatával tette lehetővé a könyv megjelenését. Szolgáljon példaképen a szerzőnek nemcsak kutatói és írói munkája, hanem a könyv kiadásával, művelődésünk érdekében megnyilvánult áldozatkészsége is.

megírt monográfia igen becses új tagja monográfia irodalmunknak. — Bármely természetjáró rendkívül nagy hasznát veheti e könyvnek kirándulásai vagy természetjáró ismereteinek bővítése alkalmával. Elsősorban ezért nem hiányozhatnak e munka a természetjárók könyvtárából. A második ok, amely szintén elég súlyos, az, hogy a könyv beosztása, a benne felhalmozott óriási anyag és gördülékeny, érdekes stílusa példaképpül szolgálhat mindazoknak, akik akár lapunkba, akár más helyre a nyilvánosság számára írva megörökítik természetjáró vagy tájkatató munkájukat. A harmadik oka figyelmünknek az, hogy mindezt a széleskörű munkásságot egyesületünknek egyik régi tagja, a csíkszéki

Szakadát község szebenmegyei magyar szórvány. A szerző művének első részében a község történetét és általános képét adja. Szinte belehelyez mondanivalóinak környezetébe. A könyv második részét a lakosság ismertetése foglalja el. Pontos kimutatásokat találunk az arányszámról, a régi és új lakókról, a birtokviszonyokról, gazdasági életéről és a népesség életének többi jelenségről. A falu művelődéséről, nyelvéről és népszokásairól írt fejezetek különös figyelmet érdemelnek. A szemléltetést elősegítik és a munka értékét emelik a kitűnő rajzok és tiszta, pompás nyomású lényképek. A könyv szövegét a Grafika-nyomda, a műmellékleteket pedig a Minerva-nyomda állította elő. A csinos kiállítású kötet nem hiányozhatik egyetlen természetjáró és főleg egyetlen EKE-tag könyvespolcáról sem. F.

A Természettudományi Közlöny kiegészítő füzeteként érkezett az előfizetőknek Dr. Wodetzky József: **Csillagos esték** című kiadványa. Az utóbbi időben a papirhiány miatt kimaradt a lapból a megszokott csillagtérkép és ennek a hiánynak pótlására küldte a társulat ezt az összefoglaló munkát. A füzet 24 csillagtérképet tartalmaz, amelyeken az egész évben látható csillagos eget megtaláljuk. A kezdő csillagászás és főleg a természetjáró is könnyen eligazodik ezeken a világos magyarázatokkal ellátott képeken. Tagtársainknak figyelmébe ajánljuk a munkát.

Székelyes női divat címmel jelent meg Bányai Edit iparművész szerkesztésében a székelyudvarhelyi „Székelység” folyóirat külön kiadványa, amely ügyes rajzokban mutatja be a székely varrásminták és háziszöttes anyagok ízléses, csinos alkalmazását a női divatban. A kis székely divatlap lehetővé teszi azt is, hogy esetleg beltéri anyagokból

magyaros ruhákat készíthessenek lányaink, anélkül, hogy a mesterkelt és már szőlammá vált „Magyarosch” külföldi mozgalmak hibáiba esne. Az 5. oldal 4-ik rajza a székely kirándulóruhát is bemutatja, amely természetjáró lányainkat is érdekelni fogja.

A román népköltészetnek érdekes új jelenségével találkozhatunk a ponyván. Az utóbbi esztendő háborús hangulatában megjelent és számos kiadást ért el a „Cântece de pe zona” (Dalok a zónáról) című füzet, mely több eredeti katonanóta szövegét tartalmazza. A békeéveknek is megvan a maga katonaköltészete, amelynek összegyűjtése kiváló feladat lenne számunkra is. Az utóbbi hónapokban itt is ott is új magyar katonadalok is születnek, amelyeket kár feledésben hagyni. A román dalgyűjtők már megkezdették a munkát és ennek eredménye az említett füzet. A dalok egyrésze szerelmi bánkódást tartalmaz.

Pipere, háztartási és fényképészeti
cikkekben a legdúsabb raktár az

Emke Drogériában
Cluj-Kolozsvár, Piața Unirii.

LAPSZEMLE

A „Brassói Turista“ ezévi 3. száma befejezi *Jancsika* Albert közleményét egy három napos Retyezát-kirándulásról. A cikket kissé homályos képek kísérik. Más cikkben a lap az ideai hosszú télben kitűnően szerepelt BTE versenyzőkről emlékezik meg. Ki hitte volna, hogy a lap „Télbucszató“-ja igen korai lesz? „Tájékozódás“ és három elmélkedő cikk egészíti ki a szám szövegrészét, majd rövid közleményekből az egyesületi élet örvendetes fellendüléséről olvashatunk. Úgy látszik, hogy az egyre mozgalmasabb egyesületi élet nemcsak városunk elszigetelt jelensége. Az egyre emelkedő taglétszám brassói társ egyesületünkönél is tapasztalható. A szám irodalmi rovatában lapunkról szóló ismertetést találunk. A folyóirat 4. számát dr. *Szele Béla* sorai vezetik be „A természetjárás az egészség szolgálatában“ címmel. *Baczoni Géza* „Legkedvesebb kirándulásom“ címen gyermekkori hidegszamosi kirándulására emlékezik. A kitűnő írás a lap irodalmi pályázatán díjat nyert. Továbbiakban *Magyar Lászlónak* Orbán Balázsról tartott előadását olvashatjuk. *Szemlér Ferenc* „Nagyküüllő“ című verse jól illeszkedik a tartalmas számba. E lapszámot is gazdag egyesületi beszámoló teszi teljessé.

Az „Encián“ áprilisi (negyedik) számában *Orosz Endre* Orbán Balázsról, a nagy székely kutatóról emlékezik meg. Majd változatos tolla a természetjáró gyűjtéseiről tájékoztat. *Tóth Sándor* sokoldalúsága pedig ezuttal a „Csöndes estén“ című hangulatos versben mutatkozik meg. *Somodi Jenő* igen érdekesen és színesen ír egy éjszakai kalandjáról a Bihari hegyekben. A vegyes hivataton kívül négy társ egyesület hivatalos jelen-

téseit közli a lap. A belényesi „Sasok“ egyesületének közleményéből szegyet üt az olvasó fejébe, hogy mi is lehet az a „Békaszakosztály“ Remélhetőleg egyik következő számban magyarázatot találunk a különös szakosztályról.

A „Hai la drum“ című bukaresti természetjáró folyóirat ezévi 4–5. összevont száma *Popescu Teodor* részletes cikkét közli első hegymászó kirándulásáról. A közlemény őszinte közvetlen hangjával, jóízű humorával, élénk tárgyilagos megfigyeléseivel kiváló példaképe a jó természetjáró leírásnak. A „Hai la drum“ egyesületnek hivatalos közleményeiben a tagok örvendetes szaporulatáról és tevékenységéről olvashatunk. Az irodalmi rovat egy egész oldalt szentel folyóiratunknak. A közlemény meleg hangja igazi természetjáró rokonszenvvel kíséri egyesületünknek és főleg az Erdélynek utóbbi időben megindult lendületes munkáját. Cikkeinket részletes és tárgyilagos megjegyzésekkel kíséri. Jóleső érzéssel olvasunk román laptársunknak a szokásos irodalmi beszámolók hangján túlmenő baráti sorait. Reméljük, hogy ez a baráti hang közöttünk székhelyeink távolsága dacára is tovább fejlődhetik és majd személyes találkozások alkalmával is kifejezésre juthat.

A „Magyar Népegészségügyi Szemle“ ezévi 5-ik számában csupa egészségügyi cikk között egy székellyföldi vonatkozású rövid, de érdekes leírást találunk „Gelence község“ címen. A közlemény szerzője *Szöke Sándor*, a marosvásárhelyi róm. kat. tanítóképző VIII. osztályú tanulója. Az érett gondolkodású ifjú író röviden, tömören és igen tartalmasan foglalja egybe a háromszéki község helyneveit, utal

lakóira, társadalmi viszonyaikra és a falu történetére. A cikk folytatását érdeklődéssel várjuk. Hasonló közlemények folyóiratunk hasábjain is helyet találnának.

„Népünk és Nyelvünk“ a szegedi alföldkutató bizottság folyóiratának 1939. évi 7—12. összevont száma most érkezett el hozzánk. Közleményei címének megfelelőleg az Alföld népével foglalkoznak. Településsel, népszokásokkal, tájszavakkal és különféle sajátosságokkal. A folyóirat inkább a szakemberhez, mint a nagyközönséghez szól, de azért természetjáróink érdeklődéssel forgathatják, mert tárgyilagos leírásaiból sokat tanulhatnak.

A „Románia“ április (ezévi negyedik) számát a szebbnél szebb tavaszi képek egész sora díszíti. A művészi szépségű virágfelvételek a kiváló fényképészt, de a kifogástalan nyomdai előállítását is dicsérik. A román húsvétot a lap festett tojások színes képeivel ünnepli. Constante Lena hangulatos sorainak kíséretében Breazul G. a tavaszi népszokásokat ismerteti, majd a romániai Természetjáró Szövetség hatodik fényképkiállításáról számol be a lap. A március 1. és 15. között rendezett kiállítás pompás díjnyertes képei tökéletessé teszik a számot. Kirándulóinknak rendkívül hasznos térképmellékletet közöl Melcescu a Déli Kárpátok Jézertaváról és környékéről szóló cikkéhez. Végezetül közérdekű termé-

szetjáró hírek következnek. Az eddig is jól és gazdagon összeállított lap minden újabb számával a természetjáró irodalomnak egy-egy magasabb lépcsőfokát képezi.

A „Székelység“ ezévi 3—5. összevont számát legfőképpen Orbán Balázs emlékének szenteli. A nagy író születéséről, tanuló éveiről, alapítványairól és emberfeletti munkájáról emlékezik. Munkái közül a bágyi várról szóló leírását közli, Kelemen Lajos és más újabb kutatók munkájával kiegészítve. A tartalmasság ezen kívül Tusnádfürdő kirándulólhelyeinek leírását és Ferenczi György gyergyószentmiklósi lebánosnak 300 év előtti eredeti feljegyzéseit közli, nemcsak a saját, hanem a Piatra Neamți, Bakói és más katolikus egyházközségek állapotáról.

A „Természet“ 1940. évi 5-ik száma a korlátozott lapterjedelem mellett is igen érdekes cikkeket közöl a növényi és állati életből. Különösen érdekesek az eredeti fényképfelvételek a különféle madár és állatfajokról. A cikkek között nemcsak állatkerti, hanem természeti megfigyelésekről szóló közleményeket is találunk.

A „Természet tudományi Közlöny“ 4-ik száma az 1940 március 24-iki északi fényről ír, az 5-ik számban pedig az Aggteleki cseppkőbarlangban újabban végzett őskori kutatásokról olvashatunk.

A BRASSÓI LAPOK

FRISS, MEGBIZHATÓ,

EZÉRT MINDENKI OLVASSA!

EGYESÜLETI ÉLET

Befejeződtek az E. K. E. előadások.

Egyesületünk Központi Propaganda Szakosztálya által a természetjárás Hídverése érdekében rendezett előadássorozat befejezést nyert. Ezuttal is örömmel állapíthatjuk meg: a megtartott előadások a legszebb erkölcsi sikert eredményezték, mert azokat az elsőtől az utolsóig állandóan zsúfolt hallgatóság élvezte végig.

Folyóiratunkban eddig ismertett előadásainkat következők egészítik ki: *március 28-án*: Dr. Jancsó Elemér „Nyugateurópai barangolás” címen Olaszország, Franciaország, Svájc, Belgium, Hollandia és Németország legszebb vidékeit mutatta be. A kitűnő előadó ezeket a helyeket éppen a jelenlegi háború kitörése előtti hónapokban járta be és az egyes országokban szerzett gazdag ismereteit hangulatos, művészi formában érzékeltette. Külön emelték az előadás sikerét a bemutatott szebbnél szebb vetített képek.

Április 4-én: mintegy folytatásképpen „Északi rokonainknál” tetűnk látogatást, ugyancsak dr. Jancsó Elemér szakavatott kalauzolása mellett. Az 1931-ben tartott finnugor kongresszus alkalmával látottakat elevenítette meg vásznan, felejthetetlen képek sorozatában, tartalmas, élvezetes, tanulságos magyarázat kíséretében az előadó.

Április 11-én: befejezésül — Orbán Balázs-émlék estet tartottunk. Egyszerűségében is lélekemelő estét szentelt az E. K. E. „a legnagyobb székely” halálának 50-ik évfordulója alkalmával. Szentmártoni Kálmán tanár magas szárnyalású emlékeztetést olvasott fel részletezve „a Székelyföld nagy szerelmesének” születése és halála közötti tartalmas életét. Azután Dr.

Balogh Ernő elnök mutatott rá arra, hogy miért lett Orbán Balázs „a természetjárók természetjárója”. Az emlékeztetést egy kis vetítettképes séta tette változatosabbá, amellyel ugyancsak Dr. Balogh Ernő mutatta be a Székelyföld sok-sok természeti szépségét. Zárószavában köszönetet mondott elnökünk az előadásokat tömegesen látogató közönségnek, további szíves támogatásokat kérve.

Az előadássorozat eredményeképpen megállapíthatjuk, hogy az Erdélyi Kárpát Egyesület Propaganda Szakosztálya ezen a téren is értékes munkát végzett. Illesse hála és köszönet mindazokat, akik a legkisebb mértékben is hozzájárultak a sikerhez: az előadókat, a hallgatókat és a rendezőket.

Bacsoni Géza.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület Marosszéki Osztálya április 21-én délelőtt 11 órai kezdettel tartotta meg VIII-ik rendes évi közgyűlését az egyesület helyiségében. Az elnöki bevezető beszéd után, melyben az egyesület magasztos célkitűzéseire és a természetjárás lelket formáló erejére hívta fel a megjelentek figyelmét, a titkári jelentés Orbán Balázs munkásságát méltatta, halálának 50-ik évfordulója alkalmából, majd rátért az egyesületi élet 1939. évi tevékenységére. Megállapította, hogy az elmúlt év a turistáságnak nem kedvezett, nehéz esztendő volt, s ezzel magyarázható a kirándulások számának a csökkenése is. A tanulmányi kirándulások száma 5 volt, 45 résztvevővel. Minthogy a marosvásárhelyi zenélő kutató építő Bodor Péter halálának 80-ik évfordulója 1939-ben volt, az elnökség lépéseket tett a Bodor Péter sirjának felkutatására és gondozásba vételére s e célból dr. Pa-

rádi Ferencet, az Erdély szerkesztőjét kereste meg levélben az elnökség és kérte fel a sirra vonatkozó adatok beszerzésére.

A turista jelentés szerint 1939-ben 10 kirándulás rendeztetett s a gyalog megtett kilométerek száma 264 volt. A sícsoport 14 kirándulást rendezett és résztvett a helyi M. S. E. által rendezett sí-versenyen. Az íjász csoport jelentése szerint a nyílazás iránti fokozott érdeklődés nyilvánult meg a múlt évben.

Az 1939. évi zárszámadások és 1940. évi költségvetés jóváhagyása, illetve megszavazása után a közgyűlés újraválasztotta a tisztikart

és a választmányban megüresedett helyeket betöltötte. Elnök: Dr. Máthé János, alelnök: Dr. Papp Károly, titkár: Egey Jenő, ellenőrök: Eperjessy György és Muzsnay Károly, jegyző: Dr. Mikó István, pénztáros: Gocsman József, Gazda: Horváth András, jogtanácsos: Dr. Farkasházy Ferenc, egyesületi orvos: Dr. Schmidt Béla. Választmányi tagok: Both Károly, Csiki Attila, Csizsár Árpád, Nagy Ödön, Nösner Istvánné, Mokosiny Kató, Ifj. Breckner Vilmos, Gergely József, Konez Gyula, Joós Margit, Vadady F. Károly, Dr. Sükösd Endre.

E. J.

MEGHIVÓ.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület **ezévi rendes közgyűlését július 12-én este 7 óraker tartja** az egyesület központi helyiségében, **Kolozsvár, Memorandului-utca 2. szám alatt**, a következő tárgysorozattal:

1. Elnöki megnyitó. 2. Az 1938. évi közgyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése. 3. Főtitkári jelentés. 4. Zárszámadások bemutatása. 5. Számvizsgálók jelentése és felmentése. 6. A megüresedett tisztségek betöltése. 7. Az 1940. évi költségvetés előterjesztése és jóváhagyása. 8. Számvizsgálók kiküldése az 1940. évre. 9. Indítványok.

Kérjük egyesületünk tagjait, hogy minél nagyobb számban jelenjenek meg közgyűlésünkön. Az indítványok a közgyűlés előtt 8 nappal a központi titkársághoz nyújtandók be.

Elnökség.

1941-ben tölti be egyesületünk életének ötvenedik évét. E nevezetes évforduló alkalmával természetesen kellő ünnepélyességgel óhajtunk kifejezést adni egyesületünk életképességének és eddig végzett munkájának. A szokásos ünnepek mellett folyóiratunk tartalmas ünnepi számot fog kiadni. Ez a szám magába foglalja majd egyesületünk központjának és vidéki osztályainknak életét, szakosztályaink munkásságát, egyesületünk történetét, az Erdély beszámolóját, valamint Múzeumunk, menedékhazaink, könyvtárunk és egyéb intézményeink ismertetését. Már most kérjük tagjainkat és vidéki osztályainkat, hogy a szükséges adatokat gyűjtsék össze és küldjék be ez év augusztus 20-ig szerkesztőségünkhöz. Szükség esetén bizzanak meg egy tagot az adatok kellő összegezésével. A menedékházak fényképfelvételeit ugyancsak idejében készítsék el. Ha valamely hosszabb előkészítést igénylő alkotással óhajtják a jubileumi évet emlékezetessé tenni, a szükséges intézkedéseket már most tegyék meg, hogy a munka elkészüljön és arról a terjedelmesebb emlékszámokban be is számolhassanak.

HIREK

Többezer év munkája egyetlen nap alatt! A napilapok is hosszú közleményekben emlékeztek meg a Tordai hasadék április 28-iki szökőár-katasztrófájáról. A hasadék eddigi képe gyökeresen megváltozott. Természetjáróink tömegesen keresik fel a ritka természeti jelenség színhelyét, hogy a kedvenc kirándulóhely változásairól meggyőződjenek. A hasadék bejáratánál épült menedékházunk látogatottsága nem csökkent, hanem emelkedett a katasztrófa következtében. Nemcsak tagokat, de vendégeket is szeretettel várunk és a legjobb ellátásban részesítünk a teljes kényelemmel berendezett menedékházban. Tájékoztatásul itt közöljük a menedékház árait:

A menedékházban háromféle ár van érvényben. Az első a nemtag vendékeké, a második a Turistaszövetség igazolt tagjaira, a harmadik pedig egyesületünk tagjaira érvényes. Ebben a sorrendben az árak a következők: Egy ágyas szoba, vagy egy ágy: 55, 41 és 35 lej. Kétágyas szoba 95, 71 és 65 lej. Háromágyas szoba 145, 109 és 95 lej. Közös hálóban fekvőhely 15, 11 és 10 lej. A kedvezmények csak az egyesületi tagdíjak és szövetségi bélyeg lerovása esetén érvényesek. A fenti kedvezményeken kívül hosszabb tartózkodás esetén az árakból 7 napi tartózkodás után 10%, 15 nap után 15% és 21 nap után 20% engedményt adunk. A különszobákban a rendszer létszámon felül háló vendégek csak egy közösháló fekvő-

hely-díjat fizetnek. A menedékház szolgálatait igénybe nem vevő látogatók nappali ottartózkodás esetén is 5 lej fenntartási díjat fizetnek. Napi háromszori teljes étkezés 75 lej. Külön reggeli 10 lej, ebéd 40 lej, vacsora 30 lej. Hűsítő és szeszes italok kaphatók.

Üdülésre, pihenésre, nyaralásra a Tordai hasadék menedékháza kiválóan alkalmas. Társas kirándulások Tordáról és Kolozsvárról minden vasárnap és ünnepnap. Érdeklődők forduljanak Tordán Dr. Bedőczy Károly ügyvéd úrhoz, Kolozsvárt pedig az **E. K. E. irodájához, Str. Memorandului 2.**

A csembordi református gazdasági iskola dr. Nagy Endre igazgató vezetése mellett idei évzáró kirándulását a tordai hasadékhöz rendezte. A most végzett gazdaifjak lelkesedéssel szemlélték a hasadékban a természet hatalmas alkotásait, s menedékházunkban számukra felejthetetlen hangulatos időt töltöttek. Az időjárás és az egyik vezetőnek megbetegedése, sajnos, megzavarta az eredetileg kitűzött programot, de a kirándulás után az ország minden részébe szétszéledt ifjak így is kellemes emlékekkel távoztak a vendéglátó menedékházból. Igen kívánatos lenne, ha más iskolák is követnék a csembordi példát és minél gyakrabban keresnék fel a Tordai-hasadékot, ahol az ifjak igen gazdag természeti megfigyeléseket tehetnek.

Kedves látványosságban volt része június 6-án Kolozsvárt a gyermekes szülőknek. Parádi Katus és Husz Piroska tornaiskolája tartotta évzáró tánc- és torna-vizsgáját az

Unitárius Nőszövetség dísztermében. A gyermekek nagy tetszést arattak: Kirándulás, a cirkusz, a kalotaszegi kis Kati és más ötletes, mozgalmas számaikkal.

Kiállítások. *Pataky Sándor* festőművész önálló kiállítása május elsején zárult a kolozsvári Minerva nyomdai intézet kiállító termében. A kiváló tájfestő ezúttal ötvenhárom vízfestményt és 12 olajképet állított ki. A művésszel egész Erdélyt bebarangoljuk minden évszakban. Derűs, zöldelő háromszéki tájaktól Torockóig végigjárjuk a lankás és sziklás vidékek egész sorát. A komor hegyek alján meglapuló piciny házsorok számos erdélyi kirándulásunkat juttatják eszünkbe. A művész valóban megérdemelte igen szép erkölcsi és a nehéz körülmények között is kielégítő anyagi sikereit.

A helytartóság üvegtermében nyílt meg április 10-én *Brana Miklós* neves román festőművész kiállítása. A jönevű festő igen gazdag gyűjteményt mutatott be. Ő is jellegzetesen erdélyi tájakat ábrázol. Szűkebb hazája Nagyszeben és környéke. A fogarasi havasok hólepte tetői csillannak még képein, majd a komor hegyek tövében húzóó Ol' völgy színes részleteit látjuk. „Élet a havas alatt.“ Szinte ez lehetne képeinek jellegje. A tájképek változatos koszorúját itt-ott csendéletek és virágok szakítják meg. A művésznek újszerű alkotásai a sajtószerű eljárással készült fekete-fehér üvegfestmények. E képek az ódon bizánci stílust tükrözik. Tárgyakban is szélesebb román területre terjednek, kicsapva Erdély szűkebb határai közül. Mintegy jelzik a keleti kereszténységben találkozó román életet.

Adományozások. Illyés István két berámázott fényképfelvételét (A hófoltos Nimoiasa és a felhőkbe burkolt Negoi) adományozta az Egyesületnek.

Lovag Merza Gyula az Egyesület múzeuma részére adományozta a seprősi Czárán Gyula tükrét.

Szentes Győző, Torda, egy berámázott fényképnagyítást adományozott Tordai hasadéki menedékházunk részére.

Zádor Árpád ugyancsak a tordai menedékház részére ajándékozott 10 szépirodalmi könyvet. Egyesületünk a külön levélben is kifejezett köszönet mellett ezuton is hálásan köszöni az ajándékokat.

Az idej napfoltos esztendő számos égi és földi jelenséggel lepette meg. A légköri jelenségek közül feltűnést okozott a december 22-iki kolozsvári szivárványszínű napgyűrű, a december 25-én este Désen megfigyelt holdgyűrű, s az 1940 március 24-iki északi fény. Ez utóbbi igen ritka jelenség Középeurópában, különösen ilyen pompás, színes alakban. Kolozsvárt sajnos a kedvezőtlen, felhős idő miatt a jelenseget nem lehetett megfigyelni. Kirándulónk, este 7 és 9 óra között a Vlegyászán derűs időt töltöttek, de a jelenséget nem észlelték. Magyarország egyes vidékein annál pompásabb színekben bontakozott ki az északi fény, változó erősségekben, közel két óra hosszúságú. A szokatlan légköri tünetekhez sorolhatjuk az április 7, 8. és 9-iki napok erős havazásait. Kolozsvárt egész télen nem esett olyan nagy hó, mint különösen a másodnapon, amit a szerkesztőségünkbe érkezett jól sikerült felvételek is bizonyítanak. Az áprilisi és májusi napfoltos esőzések sok helyen árvizeket okoztak. Az égi jelenségek között április 28-án dél előtt 11 órakor kirándulónk a Vlegyásza csúcsa alatt közvetlenül különleges sercegő villámlást figyeltek meg. A 20–30 mp.-ig tartó, hullámzó erősségű sercegő hangot az ujak végén és a fejtetőn erősebb kisülések kísérték, amelytől több jelenlevő haja égnék meredt. A sercegést roppanásszerű dörgés követte. Egyes tudományos vélemények a törökországi, szicíliai és legutóbbi perui földrengéseket is a napfoltok hatásának tulajdonítják.

Az útlevelbélyegek illetékét fel-
emelték. Április elsejétől egy éves
útlevele 1200 lej, félévesre 900 lej,
három hónaposra 600 lej útlevel-
bélyeg ragasztandó. Ehhez csato-
landó mindegyikhez az 500 lejes
turistabélyeg, 2 lejes repülő- és 25
banis statisztikai bélyeg.

Házasság. A BTE. bolnoki mene-
dékházának gondnoka, Papp Béla
április 20-án tartotta esküvőjét Jó-
nás Ilussal. Fogadják ez alkalom-
mal természetjáró testvéri jókíván-
ságaikat.

A tihanyi félszigetet nemzetvé-
delmi területnek nyilvánítják. A
Balatonba benyúló félszigetnek
annyi természeti szépsége, érdekes-

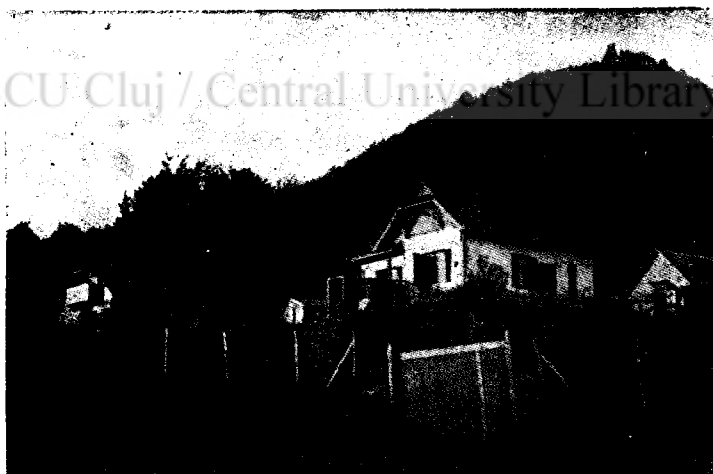
sége és történelmi nevezetessége
maradt fenn mai napig, hogy azok
feltétlenül megérdemlik további
hiánytalan megőrzésüket. A rég-
multban a félszigetet forróvízü
szökőforrások lepték el. Ezeknek
maradványai a kupszerű lerakodá-
sok: a gejzirkupok, melyeket még
sok helyen sértetlenül megtalálunk
Tihanynál. A tájszépséghez a le-
folyás nélküli tó is hozzájárul. A
különös gombaalakú sziklák, gaz-
dag növényzet és állatvilág, a hires
balatoni kecskekörmök, (köröm-
alakú őskori kagylómaradványok)
teszik változatossá és érdekessé a
környéket. Az ősember, a rómaiak
és a középkor számos emléke is fi-
gyelmet érdemelnek.

Havasi levegő

Csodás gyógyvizek

Regényes környezet

TRANSSYLVANIA FÜRDŐ

A történelmi nevezetességű Bálványos-vár tövében, őserdők gyűrűjében fekszik a Transsylvania fürdőtelep, Kézdivásárhelytől (Háromszék megye) 20 km., Bükszád vasúti állomástól 15 km. távolságra, 900 méter tengerszinti magasságban. Kényelmes szállodák, vendéglők, szénsavas-vasas strandfürdő, meleg gyógyfürdő és gyógyforrások várják egész éven át a vendégeket. A fürdőhely a környék országoshírű kirándulóhelyeinek központjában fekszik. Egynapos, vagy félnapos kirándulásokkal bejárhatók innen a Szent Anna-tó, Tusnád, a Torjai bűdösbarlang, Málnás, Bodok és egy óra alatt a vadregé-
nyes Bálványosvár.

Nyaraljon családjával Transsylvania-fürdőtelepen.

Érdeklődni lehet a Transsylvania Bankban Cluj-Kolozsvár, Reg. Maria-u. 36.

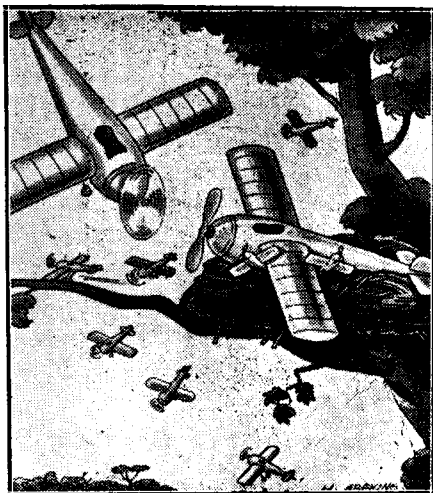
LAPZÁRTA ELŐTT

Lapunk más helyén beszámoltunk a Tordai-hasadék páratlan árvíz-katasztrófájáról, amelynek több emberélet esett áldozatul. Egyesületünk tagjai a hír vétele után azonnal a helyszínre utaztak és megvizsgálták az okozott károkat. A legsürgősebb tennivalók elvégzésére önkéntes munka-csapat alakult. Így június 8-án már kora reggel óta serényen dolgoztak dr. Bodóczy Károly és Frenkel József tordai, Friedsam Gyula, Matejovics Antal, Táborossy László, Turós Ernő, Zádor Árpád, Czegő Mária és Tamás Katus kolozsvári tagjaink. A munkáscsapatot még 4 tordai férfi, valamint a kolozsvári Kolping és Gyopár természetjáró egyesületek két-két tagja egészítették ki. Természetesen szó sem lehetett arról, hogy az árvíz által elmosott szikla-útat a hasadékban helyrehozassák. A hasadék megközelítéséhez szükséges palló építéséhez és a Hesdát-patak új medre által fenyegetett menedékház alatti domboldal megvédéséhez azonban azonnal hozzáfogtak. Az új meder két oldalán álló sziklagörgetegeket még aznap sikeresen összekötötték járható pallóval. A munka napestig serényen folyt. Este vidéaman ünnepelte a lelkes csapat szorgalmas munkájának eredményeit, amikor 9 óra tájban hatalmas zugásra lettek figyelmesek. A hasadék felől hallatszó félelmetes robaj eszükbe juttatta a pár nap előtti árvizet. Mivel azonban most nem esett, senkisémm gondolhatott újabb árvízre. A házból kifutva legnagyobb meglepetésükre látták, amint hirtelen piszkos áradat hullámai ölelték körül a menedékház dombját, s különösen annak hasadék felé eső sarkát veszedelmesen nyaldosták. A jelenlevők azonnal a malmok lakóira gondoltak és segítségükre siettek. Közben a völgy ismét hatalmas tengerré változott és mindkét oldal fenyegető hullámaival messze kicsapott. Az áradás ne-

hány óra hosszat tartott és reggelre teljesen leapadt. Nyomában ismét a pusztulás képét mutatta a táj. Az önkéntes csapat munkájának minden eredménye semmivé vált. A víz elvitte az új pallót, a kiegyengetett útat, s a menedékház dombjából is kiszakított egy jelentékeny darabot. Az egyik sarokfilegória sorsa így megpecsételődőtt.

Torda árvizes esztendejéhez az említettekén kívül még hozzájárul a néhány nap előtti felhőszakadás, amely Torda városban pusztított és szintén több emberélet áldozatot követelt, s amelyről a naplapok részletesen beszámoltak.

Felkérjük lapunk vidéki és kolozsvári munkatársait, hogy szíveskedjenek a következő számban közlendő írásokat legkésőbb július 15-ig beküldeni. A lapzarta után beérkezett cikkeket csak következő számunkban közölhetjük. Vidéki tagtársaink részéről egyre több érdeklődést tapasztalunk lapunk iránt. Az érdeklődés további fokozásával megvalósíthatjuk a gyakoribb megjelenésre vonatkozó terveinket.

Madárélet 1940-ben.

Jöjjön el
könyv-
nézőbe!

Cluj Kolozsvár,
Str. Regina Maria

1

TELEFON:
15—98.

MINERVA

KÖNYV- és PAPIRKERESKEDÉS

Füzetek	A „Mefhosz“ könyvkiadóvállalat
Térképek	Studium R. T.
Tankönyvek	Láthatár és Zene
Írószerek	Énekszó és Magyar kórus
Rajzszerek	Protestáns Szemle
Divatlapok	Magyar Természettudományi Társulat
Folyóiratok	Magyar Természettudományi Közlöny
Szakkönyvek	Magyar Tudományos Akadémia
Kották	romániai vezérképviselése.

Minden, ami
új,
szép, jó
és
olcsó!!

S Z A B A D
V A L O G A T A S

Elismerten leg-
szebb munka csak **Balázs Ernő** modernül berendezett
fényképezési laboratóriumában készül. Cluj (Kolozsvár), Strada Memorandului 12.

Dástan felszerelt raktár az összes fényképezési cikkekben. Modern műterem. Disztárgyak.

KELETI ÚJSÁG

*Friss,
szinvonalas,
megbízható!*

PÉNTEKEN: JOGI KALAUZ

MINDENNAP: POMPÁS SZÖVEGKÖZTI KÉPEK

